

VILNIAUS UNIVERSITETAS
MEDICINOS FAKULTETAS
Patologijos, teismo medicinos ir farmakologijos katedra

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

Veiksnių, turinčių įtakos vaistų pakuotės lapelių skaitymui, tyrimas

---

(darbo pavadinimas)

Studentės: Aušra Janina Adomėnienė
(vardas, pavardė, parašas)

Farmacijos studijų programa V kursas, 1 grupė

Edita Juozapavičienė
(vardas, pavardė, parašas)

Farmacijos studijų programa V kursas, 1 grupė

Darbo vadovas: lekt.dr. Audronė Astrauskienė
(pedagoginis vardas, mokslo vardas, vardas, pavardė, parašas)

Katedros vedėjas: _____
(parašas)

Darbo įteikimo data: 2017-____-____ Registracijos Nr. _____
(pildo atsakingas katedros darbuotojas)

2017

Studento elektroninio pašto adresas: ausra98@gmail.com
edita917@gmail.com

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	4
SANTRUMPOS	5
SĄVOKOS	6
ĮVADAS	7
1. LITERATŪROS ŠALTINIŲ APŽVALGA	9
1.1. Pakuotės lapelio apibūdinimas	9
1.2. Vaistų pakuotės lapelių istorija	9
1.2.1. Vaistų pakuotės lapelių istorinė raida Europoje	9
1.2.2. Vaistų pakuotės lapelių istorinė raida Jungtinėse Amerikos Valstijose	11
1.3. Reikalavimai vaistų pakuotės lapeliams.....	11
1.4. Rašytinės informacijos svarba.....	15
1.5. Rašytinės informacijos suprantamumas	17
1.6. Vartotojo testo samprata ir nauda.....	19
1.7. Farmakologinio budrumo samprata ir reikšmė vartotojams.....	20
2. TYRIMO METODAI IR APIMTIS	22
3. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS	24
3.1. Tyrimo rezultatų apžvalga.....	24
3.2. Tyrimo rezultatų apibendrinimas	53
IŠVADOS IR SIŪLYMAI	56
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	58
PRIEDAI	63

Veiksnių, turinčių įtakos vaistų pakuotės lapelių skaitymui, tyrimas

Aušra Janina Adomėnienė
Edita Juozapavičienė
Vilnius, 2017

SANTRAUKA

Baigiamojo darbo tyrimo tikslas — išanalizuoti veiksnius, darančius įtaką vaistų pakuotės lapelių skaitymui. Rašant darbą buvo užsibrėžti tokie tyrimo uždaviniai: ištirti, kiek respondentų skaito pakuotės lapelį ir kokią informaciją jie skaito dažniausiai; sužinoti respondentų nuomonę apie pakuotės lapelyje pateikiamą informaciją; išsiaiškinti, kokius trūkumus respondentai įžvelgia lapelyje; išnagrinėti tyrimo rezultatus atskleidžiant pagrindines pakuotės lapelio skaitymo problemas.

Tyrimui atlikti buvo naudojamas kiekybinis anketinės apklausos metodas, anketos duomenys buvo grupuojami, vaizduojami paveiksluose, vėliau tyrimo rezultatai buvo analizuojami, apibendrinami ir formuojamos išvados. Analizuojant rezultatus buvo remiamasi X^2 (Pearson ChiSquare) suderinamumo kriterijumi, kadangi buvo norima išsiaiškinti, ar gauti tyrimo rezultatai yra priklausomi nuo tam tikrų veiksnių: respondentų lyties, amžiaus, gyvenamosios vietos, tautybės, išsilavinimo.

Tyrimo dalyviai buvo Vilniaus miesto Karoliniškių vaistinės bei Vilniaus rajone esančios Nemenčinės vaistinės pacientai, iš viso tyrimo rezultatai buvo apibendrinami remiantis 200 respondentų atsakymais.

Tyrimo rezultatai parodė, kad tyrimo hipotezė pasitvirtino – ne visi respondentai yra linkę skaityti vaisto pakuotės lapelyje pateikiamą informaciją, gali kilti sunkumų ją skaitant.

Pagrindinės išvados, kurios buvo padarytos išanalizavus tyrimo rezultatus: daugumai respondentų vaisto pakuotės lapelis yra reikalingas, tačiau perkant ne visą vaistų pakuotę jie dažniausiai pakuotės lapelio neprašo; daugelis vartotojų vaisto pakuotės lapelį skaito visada, tačiau dažniausiai skaito ne visą, o tik dalį informacijos; dažniausiai pakuotės lapelyje respondentai skaito apie vaisto paskirtį bei vartojimo ypatumus; jie labai dažnai nėra įsitikinę, ar vaistą vartoja tinkamai, taip pat dažnai respondentai nesupranta pakuotės lapelyje esančios informacijos; dauguma vartotojų mano, kad pagrindiniai pakuotės lapelyje esantys trūkumai yra: per daug informacijos ir informacija parašyta per mažomis raidėmis.

An Analysis of the Factors influencing the Reading Package Leaflets of the Medical Products

Aušra Janina Adomėnienė
Edita Juozapavičienė
Vilnius, 2017

SUMMARY

The goal of this graduation thesis is to analyze the factors that are affecting the reading of packages leaflets. While writing the work we set these objectives – to find out how many respondents read the package leaflet and the information they usually choose to read, to find out respondents' opinion on the information presented in the leaflet, what are the things that the respondents think are missing from the leaflet and to examine the results of the investigation by revealing the fundamental problems with the leaflet reading.

The study was carried out by using a quantitative questionnaire survey method, the data from the questionnaire was grouped, illustrated and the results were later analyzed and conclusions were formed. The analysis of the results was based on X² (Pearson Chi-Square) compatibility criteria, as it was intended to find out whether the results of the analysis are dependent on a number of factors such as: the respondents gender, age, residence, nationality, education.

The participants of the study were pharmacies located in Karoliniškės, Vilnius, and the patients of a pharmacy in Nemenčinė, which is a part of the Vilnius region. The results of the study were summarized from the answers of 200 respondents. The results confirmed the hypothesis of the study – not all the patients read the information contained in the package leaflet or may have problems reading it.

The main conclusions, which were made by analyzing the results of the survey were made: the majority of the respondents find the package leaflet necessary, however, when the patients buy only a part of the medication package, they usually do not ask for the leaflet; majority of the patients always read the leaflet, however usually they do not read it entirely, but only a part of the information; usually the respondents look for information about the product, its purpose and usage characteristics; patients often are not sure, whether they are using the medication properly, also they do not always understand the information in the leaflet; majority of the customers think, that the main issues with the leaflets are: too much information and the text is written in letters that are too small.

SANTRUMPOS

- FR — farmacinė rūpyba;
- GVP — gera vaistinių praktika;
- JAV — Jungtinės Amerikos Valstijos;
- PCS — Produkto charakteristikų santrauka;
- NRV — nepageidaujamos reakcijos į vaistą;
- VVKT — Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba;
- ES — Europos Sąjunga;
- WHO — World Health Organization – Pasaulinė sveikatos organizacija;
- p — duomenims patikrinti taikomas statistinio reikšmingumo lygmuo;
- SPSS — Statistical Package for the Social Science — Statistinių duomenų apdorojimo kompiuterinė programa;
- χ^2 — susijusių požymių chi kvadrato kriterijus.

SĄVOKOS

Farmacinė paslauga — vaistinėje farmacijos specialistų teikiama paslauga, apimanti gydytojo išrašytų receptų kontrolę, vertinimą, nereceptinių vaistinių preparatų parinkimą, farmacinės informacijos apie vaistinius preparatus teikimą gyventojams, sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistams, taip pat jų konsultavimą (1).

Farmacinė rūpyba — vaistininko farmacinės veiklos dalis, apimanti (2):

1. gyventojų, kuriems paskirtas gydymas vaistais, individualias konsultacijas siekiant nustatyti ir bendradarbiaujant su gydytoju išspręsti su vaistinių preparatų vartojimu susijusias problemas;
2. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro nustatytas paslaugas vykdant lėtinių ligų valdymo programas;
3. tikslinį gyventojų informavimą apie galimybę dalyvauti prevencinėse programose;
4. dalyvavimą sveikatinimo ir sveikatos profilaktinėse programose;
5. kitas susijusias Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro nustatytas papildomas paslaugas teikiamas vaistinėse.

Farmacijos specialistas — vaistininkas, vaistininko padėjėjas (farmakotechnikas) arba Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka jiems prilygintas asmuo (1).

Gera vaistinių praktika — normų, nustatančių reikalavimus vaistinės veiklai, įskaitant farmacinės paslaugos tiekimą ir farmacinės rūpybos principų įgyvendinimą, visuma (3).

Nepageidaujama reakcija — nenorimas neigiamas žmogaus organizmo atsakas į vaistinį preparatą (1).

Savigyda — gyventojų gydymasis savo nuožiūra pasirinktais nereceptiniais vaistiniais preparatais (3).

Visuomenės vaistinė — juridinis asmuo, vykdamas farmacinę veiklą, apimančią vaistinių preparatų įsigijimą, laikymą, pardavimą (išdavimą) galutiniam vartotojui, farmacinių paslaugų teikimą ir (ar) ekstemporalinių vaistinių preparatų gamybą, kokybės kontrolę (1).

ĮVADAS

Daug žmonių kiekvieną dieną apsilanko vaistinėse. Vieni jų nori įsigyti gydytojo paskirtų receptinių vaistų, kiti — nusipirkti nereceptinių vaistų. Taip pat vaistinėse žmonės nori sužinoti atsakymus į įvairius juos dominančius sveikatinimo klausimus. Farmacijos specialisto pareiga yra ne tik parduoti vaistus, bet ir suteikti informaciją, kurią kiekvienas žmogus būtinai turi žinoti prieš juos vartodamas.

Lietuvos Respublikos Farmacijos įstatyme numatyta, kad farmacinė paslauga — tai vaistinėje farmacijos specialistų teikiama paslauga, apimanti gydytojo išrašytų receptų kontrolę, vertinimą, nereceptinių vaistinių preparatų parinkimą, farmacinės informacijos apie vaistinius preparatus teikimą gyventojams, sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistams, taip pat jų konsultavimą (1). Taigi pacientų sveikata itin priklauso nuo farmacijos specialisto konsultavimo kokybės. Kiekvieno farmacijos specialisto pagrindinis tikslas yra šią farmacinę paslaugą suteikti laiku, tačiau derėtų pabrėžti, kad vaistinėse nuolat lankosi daug žmonių ir specialistai ne visada gali skirti tam pakankamai laiko.

Baigiamojo darbo tema yra itin **aktuali** ne tik VU medicinos fakulteto studentams, bet ir visiems gyventojams, kurie naudojami gydytojų bei vaistinių paslaugomis ir vartoja vaistus. Daugelis žmonių domisi ir ieško informacijos apie vaistus, nemedikamentinius gydymo būdus, kurie jiems padėtų šalinti sveikatos negalavimus. Jie nori gauti informaciją apie savo būklę, galimas gydymosi alternatyvas bei pasekmes (4). Įvairios mokslinės studijos patvirtino, jog pacientai, norėdami patenkinti informacijos poreikį, neapsiriboja tik gydytojo suteikiama informacija, tačiau ieško informacijos ir kitur (5). Šiandien yra gausu įvairių informacijos šaltinių, tokių kaip radijas, televizija, informaciniai leidiniai, vaistinių reklaminiai žurnalai, internetas. Vartotojui yra patogiu, nes informaciją jis gali gauti net namuose. Tačiau ji gali būti ir netiksli, pvz.: internete skleidžiama informacija ne visuomet yra patikrinta.

Patikimas ir daugelyje šalių plačiai naudojamas informacijos šaltinis yra vaistų pakuotės lapeliai (6). Pakuotės lapelis — tai vaisto pakuotės įdėklas, kuriame išdėstyta reglamentuota tekstinė informacija, remiantis vaisto charakteristikų santrauka. Lapeliuose esantis tekstas turi būti pacientui suprantamas, įskaitomas ir patvirtintas Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie SAM nustatyta tvarka (1). Daugelyje pasaulio šalių jie yra patvirtinti teisės aktais ir yra privaloma vaistų pakuotės dalis. Ši informacija vartotojams yra labai svarbi, kadangi gali padėti jiems pasiekti geriausių rezultatų ir greičiau pasveikti. Tačiau kartu kyla ir probleminiai klausimai: kodėl ne visi vartotojai

yra linkę skaityti vaistų pakuotės lapelius? Kodėl vartotojams lapeliuose pateikta informacija būna ne visada aiški ir suprantama? Į šiuos klausimus atsakymo bus ieškoma praktinėje baigiamojo darbo dalyje, kadangi būtent jais ir galima apibrėžti pagrindinę **darbo problemą** — vartotojai ne visada skaito vaistų pakuotės lapelius, juose pateikta informacija yra ne visada aiški ir suprantama.

Baigiamojo darbo tikslas — išsiaiškinti Vilniaus rajone esančios Nemenčinės X bei Vilniaus miesto Karoliniškių Y vaistinių pacientų požiūrį į veiksnius, darančius įtaką informacinių pakuotės lapelių skaitymui.

Baigiamojo darbo uždaviniai:

1. Remiantis moksline literatūra išanalizuoti teorinius vaisto pakuotės lapelio aspektus;
2. Iširti, kiek pacientų skaito pakuotės lapelius ir kokie yra jų skaitymo ypatumai;
3. Įvertinti, kokią įtaką vaistų vartojimui daro pakuotės lapeliai.

Baigiamasis darbas yra sudarytas iš trijų dalių: pirmoji dalis — teorinio pobūdžio, joje pateikiama trumpa informacinių lapelių atsiradimo istorija, aprašomi reikalavimai lapeliams, jų apibūdinimas, nepageidaujamų reiškinių registracijos tvarka, rašytinės informacijos suprantamumas ir svarba. Antroje dalyje pateikiama informacija apie tyrimą: metodai, organizavimo procesas. Trečioji dalis — praktinio pobūdžio, joje pateikiami duomenys, kuriuose atsispindi, kaip Vilniaus rajone esančios Nemenčinės X bei Vilniaus mieste esančios Karoliniškių Y vaistinių pacientai vertina rašytinės informacijos būdą — pakuotės lapelius, kaip juos skaito ir kaip supranta juose esančią informaciją. Taip pat čia yra tiriama pakuotės lapelių nauda pacientams, aiškinamasi, kokia informacija, esanti lapeliuose, jiems aktualiausia bei kokius pagrindinius trūkumus jie išvelgia jų turinyje. Baigiamojo magistro darbo apimtis yra 62 puslapiai, literatūros sąrašas susideda iš 51 šaltinio, į darbo sudėtį įeina 18 paveikslų, 51 lentelė, taip pat pateikiamas 1 priedas, kuriame yra apklausos anketa.

1. LITERATŪROS ŠALTINIŲ APŽVALGA

1.1. Pakuotės lapelio apibūdinimas

Prieš pradėdant analizuoti veiksnius, darančius įtaką vaisto pakuotės lapelių skaitymui, derėtų išsiaiškinti pakuotės lapelio sąvokos sampratą. Pakuotės lapelis — tai vaisto pakuotės įdėklas, kuriame išdėstyta, remiantis vaisto charakteristikų santrauka, reglamentuota tekstinė informacija. Tekstas, pateiktas vaisto pakuotės lapelyje, turi būti pacientui suprantamas, įskaitomas ir patvirtintas Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie SAM nustatyta tvarka (1). Daugelyje pasaulio šalių jis patvirtintas teisės aktais ir yra privaloma vaistų pakuotės dalis.

Pakuotės lapelį dažniausiai sudaro nuo 500 iki 2000 žodžių. Jame yra gerokai daugiau informacijos už išorinę vaisto pakuotę, tačiau ji trumpesnė nei techninė preparato charakteristikos santrauka. Pakuotės lapelio tikslas yra suteikti informaciją apie vaistą, atsargumo priemones, jo tinkamą vartojimą, pašalinius reiškinius, svarbiausia — pasiekti norimą gydymo rezultatą. Lapelio turinys skirtas vidutiniam statistiniam pacientui (ar jų grupei), jis turi būti vienodai pritaikytas skirtingo išsilavinimo, lyties, amžiaus, kultūrinio išprusimo žmonėms. Jame pateikiama tik pacientui būtina žinoti informacija. Taigi apibendrinant galima teigti, kad pakuotės lapelis — tai informatyvus, greitas ir lengvai prieinamas informacijos šaltinis pacientui apie tam tikrą vaistą.

1.2. Vaistų pakuotės lapelių istorija

1.2.1. Vaistų pakuotės lapelių istorinė raida Europoje

Vaistų pakuotės lapelių istorijos pradžia galima laikyti laikotarpi, kada atsirado pasekmės po 1960 metais Vakarų Europoje patirtos rimtos krizės, kai buvo pradėta prekiauti vaistu *Thalidomide*. Šis vaistas buvo naudojamas norint išvengti pykinimo nėštumo metu, tačiau jis sukėlė daugybę šalutinių poveikių: tūkstančius naujagimių apsigimimų, daugiausia rankų srityse (7). Talidomidą buvo susintetintas Vakarų Vokietijoje 1954 metais. Jis buvo parduodamas nuo 1957-ųjų spalio mėnesio (Vakarų Vokietija) iki 1960-ųjų. Juo prekiaavo net 46 šalys įvairiais pavaldais (8).

Daugelis Europos šalių po šio įvykio praėjus keleriems metams įdiegė oficialias vaisto registravimo ir vertinimo procedūras, prižiūrimas Vaistų Registravimo Institucijos (angl. *Drug Registration Authority*) (9). Europos Sąjunga 1965 metais išleido direktyvą, kurioje buvo nurodyta, kad visi gamintojai turi pateikti Produkto charakteristikų santrauką kiekvienam naujai registruojamam vaistui.

Vėliau — 1975 metais Europos teisinėse institucijose buvo pristatyta pakuotės lapelių koncepcija, tačiau ji nesusilaukė ypatingo dėmesio. 1985 metais buvo nutarta, kad visi vaistai, įskaitant ir tuos, kurie buvo registruoti prieš rinkoje pasirodant talidomidui, turi turėti produkto charakteristikų santrauką, kuri turi būti peržiūrima kas 5 metus. Kai kuriose šalyse ji būdavo išduodama kartu su vaistu, bet nebuvo aiški. Būtent dėl to vartotojų teisių judėjimai pareikalavo pacientui sukurti suprantamesnį pakuotės šaltinį (10).

Jungtinėje Karalystėje, Olandijoje ir daugelyje Skandinavijos šalių rašytinės informacijos sąvoka daugeliui žmonių buvo nežinoma, išskyrus nedidelę dalį pacientų, kurie patys jos ieškodavo. Taigi, Danijoje buvo uždrausta ją įtraukti į vaistų pakuotės turinį. Belgija buvo pirmoji šalis Europoje, pristaciusi pakuotės lapelius pacientui. Jų sukūrimo procedūra buvo pradėta 1986 metais, o įdiegimas baigtas 1992 metais (11).

1980 metų pabaigoje Belgijoje, Vokietijoje ir pietinėse Europos šalyse pacientai pagaliau buvo supažindinti su techninio lapelio sąvoka. 1986 metais Vokietija paskelbė dekretą, kuriuo remiantis buvo sukurti du lapelių tipai: pakuotės lapelis ir techninis lapelis. Tačiau, norint išvengti atsakomybės už galimą žalą pacientui, liko ilgo pašalinio poveikio sąrašo problema (12). Joossensas pateikė ataskaitą apie rašytinės medicininės informacijos lygį vartotojų asociacijai priklausančių dvylikos Europos Sąjungos šalių (13). Buvo nurodytos tokios išvados:

1. Europos Sąjungoje dar nėra išbaigtos, atnaujintos, prieinamos, aiškios ir suprantamos informacijos, skirtos pacientams;
2. Yra trijų tipų šalys: šalys, kur netinkami pakuotės lapeliai; šalys su techniniais lapeliais, kurie yra sunkiai suprantami, ir šalys, neturinčios pakuotės lapelių;
3. Informacija pacientams apie vaistus, turinčius tą pačią veikliąją medžiagą, skyrėsi visoje Europoje. Taip pat skyrėsi nepageidaujamo poveikio, kontraindikacijų ir dozuočių aprašai.

Nuo 1999 metų Europos Sąjungos šalyse tapo privaloma, kad kiekvienoje vaisto pakuotėje kartu būtų pakuotės lapelis. Lapelio reikalavimai nurodyti Direktyvoje 92/27 EEC (14). Toje pačioje direktyvoje nurodyta, kad pakuotės lapelis yra dokumentas, kuris turi būti kiekvienoje vaisto, skirto pacientui, pakuotėje, jei ta šalis, kurioje vaistas platinamas, yra Europos Sąjungos narė (15).

1.2.2. Vaistų pakuotės lapelių istorinė raida Jungtinėse Amerikos Valstijose

Tuo metu, kai Europą ištiko vaisto *Thalidomide* krizė, JAV Maisto ir Vaistų Agentūra (angl. *FDA*) jo dar nebuvo užregistravusi. Čia nebuvo įprasta vaistus išduoti įpakuotus, dažniausiai vaistai buvo pardavinėjami suteikiant tik minimalią informaciją apie jų vartojimą (pavyzdžiui: „vartoti du kartus per dieną“). Pirmą pakuotės lapelį Maisto ir Vaistų Agentūra (angl. *Food Drug Administration*) pristatė 1960-aisiais metais vaistui *Isoproterenoliui*, o peroraliniams kontraceptikams jis buvo pristatytas 1970-aisiais (16). Dėl patirtų ekonominių nuostolių, atsiradusių netinkamai vartojant receptinius vaistus, Maisto ir Vaistų Agentūra pakuotės lapelius norėjo padaryti privalomus. Ji pabrėžė, kad kiekvienais metais papildomai susidarydavo 78,6 milijardai dolerių hospitalizavimo išlaidų, o tai buvo tiek, kiek siekė visas vaistų biudžetas (17).

1994-aisiais JAV vaistinėse rašytinę informaciją apie vaistus gaudavo tik 59 procentai pacientų (18). Todėl buvo reikalaujama, kad MVA įdiegtų tinkamos medicininės informacijos gaires pacientams, kuriomis jie galėtų naudotis pirkdami ir vartodami vaistą. Vėliau šis procesas buvo reglamentuotas įstatymu. 2000 metais rašytinę medicininę informaciją gaudavo 75 procentai, o 2006 metais – net 95 procentai pacientų. Šis įstatymas užtikrina moksliskai patvirtintą, tikslią, išsamią, suprantamą ir teisėtą medicininę informaciją.

1.3. Reikalavimai vaistų pakuotės lapeliams

Nuo 1999 metų visose Europos Sąjungos šalyse tapo privalu, kad kiekvieno vaisto pakuotėje būtų įdėtas informacinis lapelis apie tą vaistą. Vaisto pakuotės lapelio standartai visoje ES yra derinami pagal 1992 m. Europos Sąjungos Ministrų tarybos priimtą 92/27/EEB direktyvą (18). Šis reikalavimas įpareigojo tiksliai laikytis Europos Sąjungos nurodymų dėl pakuotės lapelio suprantamumo (19).

Vaisto pakuotės informaciniai lapeliai, visų pirma, turi būti moksliskai teisingi ir patvirtinti kontrolės valdžios organų (20). Pakuotės lapelių teisiniai dokumentai (aspektai) Europoje:

- Direktyva 65/65/EEC: nurodo, kad paraiška leidimo rinkodarai turėtų Produkto Charakteristikų Santrauką (toliau — PCS).
- Direktyva 75/319/EEC: įvedė sąvoką „pakuotės informacinis lapelis“, tačiau nedarydama jo privalomu, bet reikalaudama minimalios informacijos apie vaistą.

- Direktyva 83/570/EEC: patikslino PCS turinį naujam rinkodaros leidimui ir nuo 1986 metų reikalavo panašaus PCS visiems egzistuojantiems vaistams (nurodytas reikalavimas taikomas užregistruotiems vaistams ir iki 1964 metų) iki 1990 metų pabaigos.
- Direktyva 92/27/EEC: įvedė pakuotės lapelį (pagal PCS), privalomą visose Europos Sąjungos narėse kiekvienoje vaisto pakuotėje.
- Direktyva 2001/83/EC: nurodo, kad pakuotės lapelio suprantamumas būtų tikrinamas su vartotojų grupėmis.
- Direktyva 2004/27/EC: direktyva, iš dalies keičianti Direktyvą 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus.
- Europos komisijos įmonių ir pramonės generalinio direktorato rekomendacijos „Dėl žmonėms skirtų vaistų ženklinimo ir pakuotės lapelio skaitomumo“ 2009/rekomendacijos 1998 m. 29 versiją dėl žmonėms skirtų vaistų naudojimo, skaitomumo.
- Europos komisijos sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato 2015 metų liepos mėnesio rekomendacijos dėl žmonėms skirtų vaistinių preparatų reglamentavimo Europos Sąjungoje.

Lietuvoje reikalavimus vaisto pakuotės lapeliams nustato „Vaistinių preparatų pakuotės ženklinimo ir pakuotės lapelio reikalavimų aprašas“ (toliau — Aprašas). Aprašas nustato vaistinių preparatų, dėl kurių suteikta rinkodaros teisė Lietuvos Respublikoje, pakuotės ženklinimo ir pakuotės lapelio reikalavimus:

1. Ženklinant vaistinių preparatų pakuotes ir rengiant pakuotės lapelius turi būti laikomasi šio Aprašo reikalavimų, Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau — Tarnyba) patvirtintų farmacinių formų, talpyklių, uždorių, vartojimo įtaisų, vartojimo būdų, laikymo sąlygų, tinkamumo laiko ir kitų standartinių terminų, Europos farmakopėjos terminų bei atsižvelgiama į Europos Komisijos Farmacijos komiteto Žmonėms skirtų vaistinių preparatų ženklinimo ir pakuotės lapelio suprantamumo gaires ir kitus Europos Sąjungos institucijų skelbiamus dokumentus. Rengiant bendras pakuotes Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos rinkoms gali būti atsižvelgiama į Estijos valstybinės vaistų agentūros, Latvijos valstybinės agentūros ir Tarnybos parengtas Bendrąsias Baltijos pakuotės gaires, paskelbtas Tarnybos interneto svetainėje.
2. Jei terminai nurodomi vadovaujantis Tarnybos patvirtintais standartiniais terminais ir jie gali būti pilni ir trumpieji, vartojami pilni terminai, išskyrus atvejus, kai Apraše nurodyta kitaip.

3. Pakuočių ženklavimas ir pakuotės lapelis turi būti pateikti lietuvių kalba, suprantami vartotojui. Rinkodaros teisės turėtojo ir gamintojo pavadinimai bei adresai (išskyrus valstybės pavadinimą) į lietuvių kalbą neverčiami. Ta pati informacija gali būti pateikta ir kita kalba (ar keliomis kalbomis).
4. Informacija ant pakuotės ir pakuotės lapelyje turi būti įskaitoma, aiški ir nenusitrinanti. Šrifto dydis ant pakuočių turi būti ne mažesnis kaip 7 spaustuviniai punktai (arba tokio dydžio, kad mažoji raidė būtų ne žemesnė kaip 1,4 mm), pakuotės lapelyje — ne mažesnis kaip 8 spaustuviniai punktai. Tarpas tarp eilučių bazinių linijų turi būti ne mažesnis kaip 3 mm.

Vaistinio preparato pakuotės lapeliai rengiami preparato charakteristikų santraukos pagrindu.

Juose pateikiama ir toliau nurodyta tvarka išdėstoma ši informacija:

1. Vaistinio preparato identifikavimo informacija:
  - 1.1. pavadinimas, stiprumas ir farmacinė forma;
  - 1.2. bendrinis pavadinimas, jei vaistinio preparato sudėtyje yra viena veiklioji medžiaga, o jo pavadinimas sugalvotas;
    - 1.3. farmakoterapinė grupė arba veikimo pobūdis (pacientui suprantamais žodžiais).
2. Terapinės indikacijos.
3. Informacija, kurią svarbu žinoti prieš pradėdant vartoti vaistinį preparatą:
  - 3.1. kontraindikacijos;
  - 3.2. atsargumo priemonės vartojant vaistinį preparatą;
  - 3.3. sąveika su kitais vaistiniais preparatais ir kitokia sąveika (pvz.: su alkoholiu, tabaku, maistu), kuri gali turėti įtakos vaistinio preparato poveikiui;
  - 3.4. specialūs įspėjimai;
4. Būtina tinkamo vartojimo instrukcija:
  - 4.1. dozė;
  - 4.2. vartojimo metodas ir būdas;
  - 4.3. vartojimo dažnis (prireikus nurodyti laiką, kuriuo galima ar būtina vartoti vaistinį preparatą);
  - 4.4. jei reikia (atsižvelgiant į vaistinio preparato rūšį):
    - 4.4.1. vartojimo trukmė (jei ji ribojama);
    - 4.4.2. ką daryti perdozavus vaistinio preparato (simptomai, skubi pagalba);
    - 4.4.3. ką daryti užmiršus suvartoti vieną ar kelias dozes;
    - 4.4.4. nutraukimo simptomų pavojus, jei reikia;

4.4.5. speciali rekomendacija pasitarti su gydytoju arba vaistininku, jei kiltų abejonių dėl vaistinio preparato vartojimo.

5. Tinkamai vartojant vaistinį preparatą galimas šalutinis poveikis ir (prireikus) ką daryti jam pasireiškus. Būtina nuoroda, kurioje būtų nurodyta: „jeigu pasireiškia šiame lapelyje neminėtas šalutinis poveikis, pasakykite gydytojui arba vaistininkui“.

6. Nuoroda į ant pakuotės pateiktą tinkamumo laiką ir kita informacija:

6.1. įspėjimas, kad, nurodytam tinkamumo laikui pasibaigus, preparato vartoti negalima;

6.2. jei yra, specialios laikymo sąlygos;

6.3. jei reikia, įspėjimas, kad preparato vartoti negalima atsiradus matomiems gedimo požymiams;

6.4. visa kokybinė sudėtis (veikliosios ir pagalbinės medžiagos) ir veikliųjų medžiagų kiekiai (bendriniiais pavadinimais, kiekvienam stiprumui ir farmacinei formai atskirai);

6.5. farmacinė forma ir kiekis (masė, tūris arba vienetai) (kiekvienam vaistinio preparato stiprumui ir farmacinei formai atskirai), nurodant (jei yra) stacionaro vaistinio preparato pakuotes;

6.6. rinkodaros teisės turėtojo pavadinimas ir adresas (jei yra galimybė — telefono ir telefakso numeriai, elektroninio pašto adresas) bei, jei yra, jo atstovo Lietuvos Respublikai pavadinimas (jei yra galimybė — adresas, telefono ir telefakso numeriai, elektroninio pašto adresas);

6.7. gamintojo pavadinimas ir adresas:

6.7.1. gamintojas EEE teritorijoje, atsakingas už serijų išleidimą;

6.7.2. jei už serijų išleidimą atsakingi keli gamintojai, Tarnybai teikiamame pakuotės lapelyje jie nurodomi visi, o į Lietuvos Respublikos rinkai tiekiamo preparato pakuotę įdėtame pakuotės lapelyje — konkrečią seriją išleidęs gamintojas.

7. Pavadinimų kiekvienoje valstybėje sąrašas, jei taikant savitarpio pripažinimo ar decentralizuotą procedūrą, EEE valstybėse vaistinis preparatas registruotas skirtingais pavadinimais.

8. Pakuotės lapelio paskutinio tvirtinimo data.

9. Jei reikia, informacija, skirta sveikatos priežiūros specialistams.

10. Pateikiant 3 punkto informaciją, nurodoma:

10.1. specialioms pacientų grupėms (vaikams, nėščioms ir žindančioms moterims, senyviems ir tam tikromis ligomis sergantiems žmonėms) skiriamų vaistinių preparatų vartojimo ypatybės;

10.2. jei reikia, poveikis gebėjimui vairuoti ir valdyti mechanizmus;

10.3. pagalbinių medžiagų, apie kurias žinoti svarbu, kad vaistinio preparato vartojimas būtų saugus ir veiksmingas, sąrašas. Nurodomos į Sąrašą įrašytos medžiagos (medžiagos pavadinimas rašomas kartu su E numeriu) ir jame pateikta atitinkama informacija.

11. Pakuotės lapeliuose gali būti simbolių ar piktogramų, paaiškinančių pateikiamą informaciją ar kitą pacientui naudingą informaciją, atitinkančią preparato charakteristikų santrauką, tačiau neturinčią reklaminio pobūdžio.

12. Pakuotės lapeliai rengiami:

12.1. atsižvelgiant į konsultacijų su atitinkamomis pacientų grupėmis rezultatus ir užtikrinant, kad jis būtų suprantamas, aiškus ir lengvai naudojamas;

12.2. vartotojui suprantamais žodžiais, kad jis, remdamasis šiuo tekstu, galėtų tinkamai vartoti vaistinį preparatą, prireikus pasitarti su gydytoju ar vaistininku;

12.3. be reklaminio pobūdžio informacijos;

12.4. papildomai (pacientų organizacijoms paprašius) — akliesiems ir silpnaregiams suprantama forma (21). Dėl Vaistinių preparatų rinkodaros teisės suteikimo taisyklių, Supaprastintos homeopatinių vaistinių preparatų registravimo procedūros aprašo, Supaprastintos tradicinių augalinių vaistinių preparatų registravimo procedūros aprašo, Vaistinių preparatų rinkodaros teisės suteikimo taikant savitarpio pripažinimo ir decentralizuotą procedūras aprašo, Vaistinių preparatų analitinių, farmakotoksikologinių ir klinikinių tyrimų standartų ir protokolų, Vaistinių preparatų pakuotės ženklavimo ir pakuotės lapelio reikalavimų aprašo, Pagalbinių medžiagų, kurios turi būti nurodomos ant vaistinio preparato pakuotės ir pakuotės lapelyje, sąrašo, Vaistinio preparato rinkodaros teisės perleidimo kitam asmeniui tvarkos aprašo patvirtinimo (22).

1.4. Rašytinės informacijos svarba

Yra žinoma, kad pacientai nori gauti rašytinę informaciją apie jų vartojamus vaistus. Morris ir Groft peržiūrėjo 12 studijų duomenų, kur buvo tiriama skirtingų tipų vaistai, ir padarė išvadą, kad apie 75 procentus pacientų pageidavo rašytinės informacijos, kurią gautų kartu su vaistu (23). Kitos studijos taip pat įrodo, kad ši informacija svarbi ir ją skaito per 80 procentų pacientų (24). Kokybiškesnis bendradarbiavimas, kai kartu suteikiama ir rašytinė informacija, labiau tenkina paciento poreikius (25). Pakuotės lapeliai yra lengviausiai prieinama rašytinės informacijos forma pacientui.

Įvairiais tyrimais yra įrodyta, kad pagrindiniu vaisto informacijos šaltiniu pacientai dažniausiai laiko gydytojus, o farmacininkus jie dažniausiai laiko antruoju informacijos šaltiniu. Trečiasis informacijos šaltinis yra pakuotės informaciniai lapeliai, bent jau tose šalyse, kuriose jis yra naudojamas (26). Vaisto pakuotės lapeliai atlieka svarbią funkciją, kadangi rašytinė informacija sustiprina tai, kas buvo kalbėta vizito ar konsultacijos metu (27). Lapeliai turėtų nukreipti paciento dėmesį nuo stresinės aplinkos gydytojo kabinete bei „atnaujinti ir geriau patyrinėti jų žinias apie savo sveikatos būklę“ (28).

Buvo nagrinėjamos kelios studijos, kuriose nustatyta rašytinės medžiagos svarba gerinant paciento žinias apie vaistą. Išskirta informacija, kurioje nurodomos specialios vartojimo instrukcijos ar atsargumo priemonės. Pvz.: net paprastos instrukcijos apie vaistus padeda senyvo amžiaus žmonėms griežčiau laikytis nurodymų ir saugiau juos vartoti, tai parodė Wandless ir Davie (29) tyrimas, o Newcomer ir Anderson (30) tyrimas atskleidė, jog apie patirtą nepageidaujamą pavartotų vaistų poveikį savo gydytojui pranešė pusė, gavusių žodinę ar rašytinę informaciją. Bet niekas apie tai neinformavo iš kontrolinės grupės pacientų.

Daugelyje straipsnių yra pateikiamos rimtos priežastys, kodėl turėtų būti naudojami pakuotės lapeliai. Viena jų yra ta, kad lapeliai gali padėti sutaupyti laiką sveikatos priežiūros specialistams konsultacijos metu. Pakuotės lapeliai yra medicininiai juridiniai dokumentai, siekiant ekonominės naudos sveikatos rūpybos klausimais.

Antra, taip pat svarbi pakuotės lapelių naudojimo priežastis yra ta, jog pacientas dažnai būna viską pamirštantis, iracionalus, pasyvus ir nekompetentingas. Tai buvo tiriama pažintinės psichologijos studijose, kurias įvykdė Phillip Ley ir kolegos. Vienoje jie padarė išvadą, kad suteikus žodinę informaciją pacientui, ji tolygi jos nesuteikimui. Kitame tyrime buvo nustatyta, kad žodinė informacija yra greitai užmirštama, dėl to pacientai gali klaidingai suvokti medicininę informaciją. Tai tik dar kartą įrodo, jog pacientus galima apibūdinti kaip nepatikimus klausytojus konsultacijų metu. Todėl pakuotės lapeliai turėtų kompensuoti pacientų žinių trūkumą, paaiškinti, kaip reikėtų elgtis vienu ar kitu atveju ir ką derėtų laikyti mediciniškai teisingu sprendimu.

Trečia priežastis yra ta, jog lapeliai gali padėti koreguoti pacientų elgesį, keisti jų požiūrį į gydymą, taip pat atlikti pažintinę funkciją. Rašytinė informacija gali būti naudinga formuojant žinių pokyčius ir taip pat atsispindėti pacientų požiūryje ir elgesyje, nes yra itin svarbu griežtai laikytis visų gydymo rekomendacijų.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad rašytiniai šaltiniai iš esmės yra svarbūs, gerinant pacientų sveikatos švietimą. Jie gali sustiprinti ir papildyti žinias, kurias gauna gydytojo ar

farmacijos specialisto konsultacijų metu, ir didinti gydymo efektyvumą. Taip pat derėtų pabrėžti, kad spausdintinė medžiaga yra efektyvi ir greičiausia priemonė informuoti visuomenę apie sveikatą (31).

1.5. Rašytinės informacijos suprantamumas

Gydytojo ir paciento abipusis bendradarbiavimas yra būtinas skatinant taisyklingą paciento gydymą. Tačiau yra nemažai įrodymų, kad pacientai gali atsiminti tik mažą dalį tos informacijos, kuri jiems pateikiama gydytojo konsultacijos metu (32). R. Jones ir J. Seager atliktas tyrimas parodė, kad praėjus penkioms minutėms po konsultacijos pacientai vidutiniškai pamiršta maždaug pusę to, ką gydytojas jiems sakė per konsultaciją. Yra žinoma, kad žmonės gali atsiminti tik apie 20 procentų to, ką jie išgirsta, tačiau derėtų pabrėžti, kad šis skaičius didėja iki 50 procentų, jei yra papildomas vizualinis ar rašytinis šaltinis (33).

Žodinė informacija apie vaistą, kurią suteikia gydytojas ar vaistininkas, nepakankamai garantuoja, jog informacija apie vaistą bus tinkamai perduota pacientui. Pastebėta, kad laikas skirtas konsultacijai (tarp gydytojo ir paciento) apie gydymą vaistais ar jų deriniais, yra per trumpas. Dažniausiai vienos gydytojo konsultacijos trukmė yra 6-20 min (34), taigi konsultacijos metu dažnai tiesiog neįmanoma pateikti visos reikalingos informacijos apie vaistus dėl riboto konsultacijos laiko. Be to, derėtų pabrėžti, kad pacientai gali būti stresinės būsenos ir gali greitai pamiršti gydytojo suteiktą informaciją arba klaidingai ją suprasti, kol gydytojas aiškina, kaip vartoti vaistą (35).

Pagrindinis reikalavimas pakuotės lapeliams – jie turi būti aiškūs ir suprantami pacientams. (36). Direktyvoje 2001/83/EC yra nurodyta, kad pakuotės lapelių suprantamumas būtų tikrinamas su tam tikromis vartotojų grupėmis, kadangi pakuotės lapeliai turi atitikti suprantamumo standartą (37). Siekiant pagerinti pakuotės lapelių suprantamumą, reikėtų atsižvelgti į pacientų amžių (38). Pvz.: senyvo amžiaus pacientai sunkiai supranta informaciją apie vaisto dozavimą, vartojimą, sąveiką su kitais vaistais, galimus šalutinius poveikius ir kt. Dažnai pacientams sudėtinga suprasti kai kuriuos medicininius terminus. Tuo tarpu tiriant jaunas šeimas nustatyta, kad net 56 procentai negali tinkamai suskaičiuoti, kokią sirupo nuo kosulio dozę vaikas turėtų išgerti. 68 procentai tėvų susidėliodavo blogus terapinius grafikus, kurių tolimesnė pasekmė būdavo netinkamas vaisto dozavimas (39). Taigi pacientų amžius yra itin svarbus veiksnys, į kurį derėtų atsižvelgti tobulinant pakuotės lapelių turinį. Griffin, rašydamas apie pakuotės lapelius, kurie išduodami kartu su vaistu,

teigė, jog jie turi atitikti vidutinį 9 metų amžiaus raštingo Britanijos žmogaus amžių, tačiau kartu pabrėžė, kad „tai labai nelengvas uždavinys“ (36).

Nustatyta, kad maždaug pusė Amerikos gyventojų susiduria su sunkumais skaitydami ar naudodamiesi medicinine informacija. Prastas raštingumas yra labai rimta kliūtis pateikiant medicininę informaciją ir siekiant adekvataus gydymo. Šios problemos svarbios rūpinantis, kaip pacientams suteikti tinkamą informaciją apie vaistus. Įvertinus vienoje T. Kenny ir R. G. Wilson atliktos studijos (39) rezultatus, kurioje buvo tiriami pirminės sveikatos priežiūros pacientai, paaiškėjo, kad beveik pusė pacientų negalėjo suprasti vieno ar daugiau informacinių šablonų iš penkių panašių receptinių vaistų. Tyrimas buvo atliktas siekiant išsiaiškinti, kaip žmonės supranta pakuotės lapeliuose pateikiamus vaisto vartojimo nurodymus ir ar tai priklauso nuo jų išsilavinimo ir raštingumo. Buvo pasirinkti dalyviai iš neturtingųjų, daugiausia moterys. Jiems buvo duotos 5 skirtingų vaistų vartojimo instrukcijos. Autoriai padarė išvadas, kad daugiau vaistų vartoja klaidingai mažesnio raštingumo tiriamieji. Bet ir supratusių instrukcijas tik mažuma galėjo tiksliai nurodyti, kaip reikia išgerti tabletes.

Netinkamas vaistų vartojimas kelia rūpesčių, ypač tai svarbu ambulatoriniam gydymui. Viena priežastis, kurią nurodė JAV mokslininkai kaip lemiančią netinkamą vaistų vartojimą, yra klaidingas pakuotės lapelių vertimas į kitas kalbas. Dėl to vaistai gali būti neteisingai vartojami, o tai gali pakenkti pacientų sveikatai. Peržiūrėjus esančių vaistinėse medikamentų pakuotės lapelių vertimus, nustatyta, kad apie 50 procentų iš jų buvo rasta reikšmingų rašybos klaidų ir netikslių vertimų.

Kitas veiksnys, kurį itin svarbu išsiaiškinti, ar vaisto aprašuose yra aiškiai išdėstoma informacija. T. Kenny ir R. G. Wilson tyrimų metu buvo norima išsiaiškinti, kaip ją supranta slaugytojai, kurie dirba ligoninėse. Buvo atlikti atsitiktinių imčių tyrimai. Juose dalyvavo intensyvios terapijos slaugytojai, palatos slaugytojai bei slaugytojai anestezuotojai. Tyrimo dalyviams buvo skiriama tokia užduotis: iš 10 nurodytų ypatybių sąrašo reikėjo išrinkti duomenis apie kiekį, stiprumą ir koncentraciją. Paaiškėjo, kad įprastas etiketes tyrimo dalyviai suprato geriausiai ir padarė mažiausiai klaidų. Taigi, galima teigti, kad informacija yra suprantama geriau, kai vaistų etiketėse ji yra pateikiama nustatyta standartine seka (40).

To paties tyrimo metu buvo analizuojami ir jaunesni pacientai, apklausiami jų tėvai. Buvo norima išsiaiškinti, ar jie sugeba duoti tinkamas vaisto dozes savo vaikams. Tyrimo metu nustatyta, kad 68 procentai tėvų blogai paskirstydavo vaistų vartojimo dažnumą, tai lemdavo netinkamą vaistų dozavimą, apie 56 procentus tėvų negalėjo teisingai suskaičiuoti, kokią dozę sirupo nuo kosulio jų vaikas turėtų išgerti (39). Tiriant senyvo amžiaus (geriatriiniai) hospitalizuotus pacientus, buvo

pastebėta, kad jiems sunku suprasti informaciją apie vaistą. Kad nebuvo sudėtinga skaityti vaistų aprašymus, pažymėjo tik 40 procentų respondentų. Dar mažiau nurodė, jog suprato visą informaciją. Keli atlikti tyrimai parodė, jog geriatriniais pacientams sunku suprasti vaisto dozavimą ir kaip jį paskirstyti tarp valgių.

Europos šalyse, kuriose vaisto pakuotės lapeliai yra įdiegti į sveikatos sistemą, yra atlikta daugybė tyrimų apie pakuotės lapelių naudą. Šios studijos buvo pradėtos dar tada, kai pakuotės lapeliai tik buvo pradėti naudoti. Pvz.: Nacionaliniame tyrime, vykdytame Jungtinėje Karalystėje, skirtingose 254-ose vaistinėse, buvo apklausiami 3410 pacientų. Tyrimui buvo atrinkti tie pacientai, kuriems buvo skirta penicilinų grupės antibiotikų, nesteroidinių vaistų nuo uždegimo ar betaadrenoreceptorių agonistų terapija. 1809 pacientai kartu su vaistais gavo informacinius lapelius. Tyrimo rezultatai parodė, kad pacientai, kurie gavo vaisto pakuotės lapelį, buvo labiau patenkinti ir žinojo daugiau apie jų vartojamą vaistą, ypač apie šalutinį poveikį. Kad pastebi pakuotės lapelių naudą, pabrėžė visų amžiaus grupių, abiejų lyčių bei skirtingo socialinio sluoksnio pacientai. 97 procentai respondentų į klausimą, ar gerai, kad kartu su vaistais yra pateikiamas ir pakuotės lapelis, atsakė „taip“, nesvarbu — gavo jį ar ne (41).

Yra atlikta ir daugiau tyrimų, kurių tikslas išsiaiškinti pakuotės lapelių naudą bei efektyvumą. Pvz.: 1990 metais Italijoje tiriant apie 7000 respondentų iš visuomeninių vaistinių, 80 procentų teigė, jog jie dažniausiai perskaito vartojamų vaistų informacinius lapelius. Dar vienas tyrimas buvo atliktas Šveicarijoje, jo metu buvo tirta 102 pacientai, 56 procentai pacientų perskaitė visą antihipertenzinių vaistų pakuotės lapelį, 26 procentai tik dalį jo, o 18 procentų jo neskaitė iš viso. Dar kito tyrimo metu paaiškėjo, kad 67 procentai respondentų visada perskaito pakuotės lapelius, 20 procentų perskaito kartais ir 13 procentų lapelių neskaito niekada. Tuo tarpu iš 315 Vokietijoje tirtų pacientų net 96 procentai atsakė, kad jie reguliariai perskaito informacinius vaistų lapelius (iš kurių du trečdaliai perskaito visą lapelį, trečdalis — tik atskiras jo dalis) (11).

1.6. Vartotojo testo samprata ir nauda

Nuostatose, reguliuojančiose informacijos pateikimą vartotojams, turi būti numatyta aukšto lygio vartotojų apsauga, kad vaistai būtų tinkamai vartojami remiantis išsamia ir suprantama informacija. Atsižvelgiant į direktyvą 2001/83/EC bei ją papildančią direktyvą 2004/27/EC ir teisės aktus, reglamentuojančius vaistinių preparatų rinkodaros teisės suteikimą ir atnaujinimą, privalu atlikti visų vaistinių preparatų pakuotės lapelių suprantamumo testus.

Nuo 2001 metų Europos Vaistų Įstatymų apžvalga išskėlė reikalavimą, kad vartotojo testas būtų privalomas visiems vaistams visose Europos Sąjungos šalyse nuo 2005 metų spalio 1 dienos. Vartotojo testas — tai metodas, kuris apibrėžia, kad pakuotės lapeliai testuojami mažiausiai dvidešimties žmonių grupėje. Testuojami žmonės neturi sirgti liga, kurios lapelis bus testuojamas, bet turėtų įsivaizduoti, kad ta liga serga. Be to, tyrime negali dalyvauti žmonės, kurie tuo metu vartoja vertinamą vaistą, ir tie, kurie tą vaistą buvo vartoję anksčiau.

Dalyvavimas testavime paprastai yra neapmokamas. Testavimas trunka nuo 30 iki 45 minučių. Testuojant pateikiama apie 12 – 15 esminių klausimų, į kuriuos atsakant reikia įvertinti, ar žmonės sugeba atsakyti (paaiškinti) į klausimus ir parodyti informaciją. Informacija atspindės pagrindinius saugumo ir laikymosi punktus, susijusius su tuo vaistu. Testuojant žmonių supratimą, prašoma jų atsakyti į klausimus savais žodžiais.

Pakuotės lapeliai laikomi teisingai sudarytais, kai žmonių teisingų atsakymų vidurkis yra 80 procentų ir daugiau. Jeigu lapeliai nesuprantami, jie koreguojami (pataisomi) ir pakartotinai vykdoma apklausa, jei reikia, apklausa gali būti kartojama keletą kartų, kol rezultatai yra patenkinami (teisingumas 80 procentų ir daugiau) (42, 43).

Nors vaistų pakuotės lapelių testavimo metu įtraukiama mažiausiai 20 dalyvių, tačiau nustatyta, kad net su mažais kiekiais žmonių, šis procesas yra efektyvus ir galima nustatyti pakuotės lapelių trūkumus ir vėliau juos ištaisyti. Vartotojo testas garantuoja, kad pakuotės lapeliuose pateikta informacija yra įskaitoma, aiški, ja lengva naudotis ir kad su pacientų sutikimu bus galima ją tobulinti (44).

1.7. Farmakologinio budrumo samprata ir reikšmė vartotojams

Pacientai kasmet suvartoja vis daugiau receptinių ir nereceptinių vaistų, tokios tendencijos vyrauja visame pasaulyje, kartu ir Lietuvoje. Pvz.: Lietuvoje 2015 metais buvo parduota daugiau nei 72 milijonai vaistinių preparatų pakuočių, tai yra 0,04 procentais daugiau nei 2014 metais. Didėjant vaistų suvartojimui didėja ir rizika dėl dažnesnio šalutinio poveikio. 2015 metais buvo parduota (60 procentų) receptinių ir (40 procentų) nereceptinių vaistinių preparatų pakuočių (45). Todėl yra būtina suteikti kuo daugiau informacijos apie galimą šalutinį poveikį (46).

Įvairiuose tyrimuose aprašyta, kad pacientai labai domisi ir nori informacijos apie vaistus, ypač apie jų šalutinį poveikį, nepriklausomai nuo to, ką apie tai galvoja gydytojai (47). Farmakologinis budrumas – tai veikla, skirta nepageidaujamos reakcijos į vaistus (toliau NRV)

nustatyti, įvertinti ir stebėti bei įspėti apie galimą nepageidaujamą vaistų poveikį. NRV – tai žalingas vaistų poveikis žmogui, kuris vartoja paskirtą įprastą vaistų dozę ligų diagnostikai, profilaktikai, gydymui arba fiziologinėms organizmo funkcijoms gerinti. Pastebėtas nepageidaujamas vaistų poveikis gali būti vadinamas NRV.

ES farmakologinį budrumą reglamentuoja Europos Komisijos gairės, parengtos pagal Europos Parlamento ir Tarybos 2001/83/EB direktyvos 106 straipsnį (48). Farmakologinio budrumo teisės aktai — tai ES teisės aktų, kuriais reglamentuojami vaistai, dalis. Jais užtikrinamas vaistų saugumas visoje Europos Sąjungoje. 2013 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja Farmacijos įstatymo redakcija, kurioje buvo atnaujinti farmakologinio budrumo reikalavimai. Vienas didžiausių pokyčių Farmakologinio budrumo veikloje – išplėsta nepageidaujamos reakcijos į vaistus sąvoka. Sąvoka dabar apima ne tik vaistinio preparato charakteristikų santraukoje nurodytomis indikacijomis bei dozėmis vartojamų vaistų sukeltus kenksmingus ir nenorimus poveikius, bet ir kilusius dėl klaidingo vartojimo bei nesilaikant patvirtintų vartojimo sąlygų, įskaitant piktnaudžiavimą.

Teisiškai reglamentuota, kad kiekvienoje vaistų pakuotėje turi būti įdėti informaciniai lapeliai. Jei pacientas perka ne pilną pakuotę, jam taip pat jie turi būti duoti. Lapeliuose aprašytas tinkamai vartojamo vaistinio preparato galimas šalutinis poveikis (nepageidaujamos reakcijos į vaistą) ir ką daryti jam pasireiškus. Būtina nuoroda: „jeigu pasireiškia šiame lapelyje neminėtas šalutinis poveikis, pasakykite gydytojui arba vaistininkui“. Farmacijos specialistai pastebėjo, kad perskaitę apie visas reakcijas, klientai kartais išsigąsta ir nebevartoja vaistų. Tačiau vaistų vartotojai ir patys gali pranešti apie neaprašytą šalutinį poveikį (49).

Apie NRV Sveikatos priežiūros ar farmacijos specialistai turi pranešti Valstybinei vaistų kontrolės tarnybai (toliau VVKT). Taip pat tarnybai reikia pranešti, ir kai nepageidaujama reakcija pasireiškė dėl netinkamų vaistų vartojimo, pavyzdžiui, per klaidą vartoti ne tie vaistai, klaidinga jų dozė, vartojimo būdas, neteisingas vaistų paruošimas. Jei pasireiškė nepageidaujama reakcija dėl sąlyčio su vaistais, su kuriais dirbama, vykdant profesines pareigas, taip pat reikia pranešti VVKT.

Ne vieną kartą Europos Parlamente aptariamas farmakologinio budrumo klausimas. Tai viena iš aktualiausių temų visiems europiečiams, nes dėl nepageidaujamos reakcijos į vaistus ES kasmet miršta apie 197 000 asmenų (net apie 50 ES valstybių narių vėluoja pateikti duomenis apie nepageidaujamus vaistų poveikius ES duomenų bazėje „Eudragilence“) (49).

2. TYRIMO METODAI IR APIMTIS

Informacijos apie vaistus bei gydymo būdus nuolat ieško daugelis žmonių. Nūdienos pasaulyje informacijos šaltinių yra tikrai daug, tačiau vienas iš svarbiausių ir pats patikimiausias iš jų yra vaisto pakuotės lapeliai. Taigi itin svarbu išsiaiškinti, ar vartotojai yra linkę skaityti pakuotės lapeliuose esančią informaciją, kaip jie tą informaciją suvokia bei kokių sunkumų dažniausiai kyla juos skaitant. Geriausias būdas, kuriuo galima įvertinti veiksnius, turinčius įtakos pakuotės lapelių skaitymui, yra respondentų apklausa, kadangi jos metu norimą informaciją galima sužinoti tiesiogiai iš vartotojų.

Tyrimo objektas — įvairaus amžiaus respondentai, kurie perka vaistus Vilniaus miesto bei rajono vaistinėse.

Tyrimo tikslas — išanalizuoti veiksnius, darančius įtaką vaistų pakuotės lapelių skaitymui.

Tyrimo hipotezė – ne visi respondentai yra linkę skaityti vaistų pakuotės lapeliuose pateikiamą informaciją, gali kilti sunkumų ją skaitant.

Tyrimo uždaviniai:

1. Remiantis mokslinės literatūros analize parengti klausimyną vaistinės klientams;
2. Iširti, kiek respondentų skaito pakuotės lapelius ir kokią informaciją jie skaito dažniausiai;
3. Sužinoti respondentų nuomonę apie pakuotės lapeliuose pateikiamą informaciją;
4. Išsiaiškinti, kokius trūkumus respondentai įžvelgia lapeliuose;
5. Išnagrinėti tyrimo rezultatus atskleidžiant pagrindines pakuotės lapelių skaitymo problemas.

Tyrimo eiga. Pirmiausiai buvo rengiamasi tyrimui. Pirmas tyrimo uždavinys buvo įgyvendintas ruošiantis kiekybinio tyrimo metodui — anketinei apklausai. Anketinė apklausa užtikrina galimybę palyginti įvairių žmonių atsakymus į tuos pačius klausimus. Anketa pateikta 1-ame priede. Kai buvo pasiruošta tyrimui, prasidėjo kitas tyrimo etapas — Vilniaus miesto Karoliniškių vaistinėje bei Vilniaus rajone Nemenčinės vaistinėje klientams buvo dalinamos anketos 2016 m. lapkričio mėnesį. Anketos buvo anoniminės, kadangi jų tikslas yra gauti kuo tikslesnius tyrimo rezultatus, kartu išsaugoti respondentų konfidencialumą.

Žemiau pateiktoje lentelėje galima matyti, kokie klausimai sudarė anketą ir kodėl būtent jie buvo pasirinkti, ką jais buvo siekiama išsiaiškinti tyrimo metu. Kaip galima matyti, lentelėje anketą sudarė dvi dalys, o anketos klausimai buvo pateikiami uždarų klausimų forma, kadangi tokiais

klausimais gaunama patikimesnė respondentų nuomonė, be to, juos galima lengviau ir tiksliau apdoroti bei grupuoti, lengviau lyginti (50).

1 Lentelė. Anketinės apklausos pagrindimas

ANKETOS STRUKTŪRA		ANKETOS KLAUSIMŲ TURINYS	PASTABOS
IVADINĖ DALIS	Supažindinimas	Respondentai supažindinami su anketos turiniu	
	Informacija apie respondentą	1. Lytis	Pirmais 6 klausimais bus siekiama išsiaiškinti socialinius demografinius duomenis apie respondentus.
		2. Amžius	
		3. Tautybė	
		4. Gyvenamoji vieta	
		5. Išsilavinimas	
6. Pagrindinė veikla			
Informacija apie vaistų vartojimą	7. Kokiais informacijos šaltiniais apie vaistus naudojate?	7-11 klausimais bus siekiama įvertinti vaistų vartojimo ypatumus: kaip dažnai ir kada jie vartojami, kokie informacijos šaltiniai apie vaistus yra naudojami ir ar jų pakanka, jog pacientai būtų įsitikinę, kad vaistus vartoja tinkamai.	
	8. Kaip dažnai vartojate vaistus?		
	9. Kada vartojate ar perkate vaistus?		
	10. Kokios grupės vaistus dažniausiai perkate?		
	11. Ar visada esate įsitikinusi (-ęs), kad vaistą vartojate tinkamai?		
PAGRINDINĖ DALIS	Informacija apie vaisto pakuotės lapelio skaitymą	12. Ar įsigyjant vaistą, Jums reikalingas pakuotės lapelis?	12-20 klausimai yra patys svarbiausi, kadangi jais siekiama išsiaiškinti veiksnius, turinčius įtakos vaistų pakuotės lapelių skaitymo procesui, bei pagrindines problemas, kurios kyla pacientams skaitant pakuotės lapeliuose pateiktą informaciją.
		13. Ar prašote pakuotės lapelio, jei perkate ne visą vaisto pakuotę?	
		14. Ar visada skaitote pakuotės lapelį?	
		15. Ar pakuotės lapelyje suprantamai išdėstyta informacija?	
		16. Jūsų nusiskundimai dėl pakuotės lapelio.	
		17. Ar prašote paaiškinti nesuprantama kalba parašytą tekstą?	
		18. Ar skaitote visą pakuotės lapelį?	
		19. Kokios informacijos ieškote pakuotės lapelyje?	
		20. Jei skaitote (kas žinotina prieš vartojant vaistą), kas Jums svarbiausia?	

Apklausos imtis. Reikiamą apklauso dalyvių skaičių galima apskaičiuoti atsižvelgiant į tam tikros populiacijos dydį. Išsiaiškinti tikslų respondentų skaičių, kuris reikalingas tyrimui, nebuvo įmanoma, kadangi nėra duomenų, kuriuose būtų pateikiama, kiek tiksliai žmonių apsilanko vaistinėse, kiekvieną dieną šis skaičius yra kintantis ir individualus. Taigi buvo siekiama apklausti kuo daugiau pacientų. Gavus užpildytas anketas buvo patikrinta, ar visi respondentai atsakė į visus klausimus, ar įvertino visus pateiktus teiginius. Netinkamai ir ne iki galo užpildytos anketos buvo pašalintos ir neįtraukiamos į tolesnį tyrimo rezultatų apdorojimo procesą. Tyrimo rezultatai galiausiai buvo apibendrinami remiantis 200 respondentų nuomonėmis.

Metodai. Tyrimui atlikti buvo naudojamas kiekybinis anketinės apklauso metodas. Šis metodas yra labiausiai paplitęs ir dažniausiai naudojamas norint sužinoti vartotojų požiūrį bei veiksnius, lemiančius tam tikrą jų pasirinkimą, bei norint išsiaiškinti, kaip vartotojai vertina tam tikrus kriterijus (51). Anketos duomenims apdoroti buvo taikytas sisteminimo metodas (atsakymai grupuojami, vaizduojami grafikuose) bei kriterijų vertinimo ir sintezės metodas (tyrimo rezultatai analizuojami, apibendrinami ir formuojamos išvados). Duomenų grafiniam vaizdavimui paveiksluose buvo naudojama Microsoft Exel programa (2010 metų), o tyrimo metu surinktų duomenų analizė buvo vykdoma remiantis SPSS (Statistical Package For Social Sciences) programiniu paketu. Buvo naudotas X^2 (Pearson Chi-Square) suderinamumo kriterijus, tai iš imties duomenų apskaičiuota reikšmė, kuri padeda nustatyti, ar tarp tam tikrų požymių yra statistinis ryšys (51). Toks metodas buvo pasirinktas, kadangi buvo norima išsiaiškinti, ar gauti tyrimo rezultatai yra priklausomi nuo tam tikrų veiksnių: respondentų lyties, jų amžiaus kategorijos, gyvenamosios vietos (ar jie gyvena mieste, ar miestelyje ar kaime), nuo jų tautybės (ar jie lietuviai ar kitataučiai) bei nuo jų išsilavinimo (ar jie yra įgiję vidurinį ar aukštąjį išsilavinimą). Gauti rezultatai apibendrinami tyrimo analizėje.

3. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

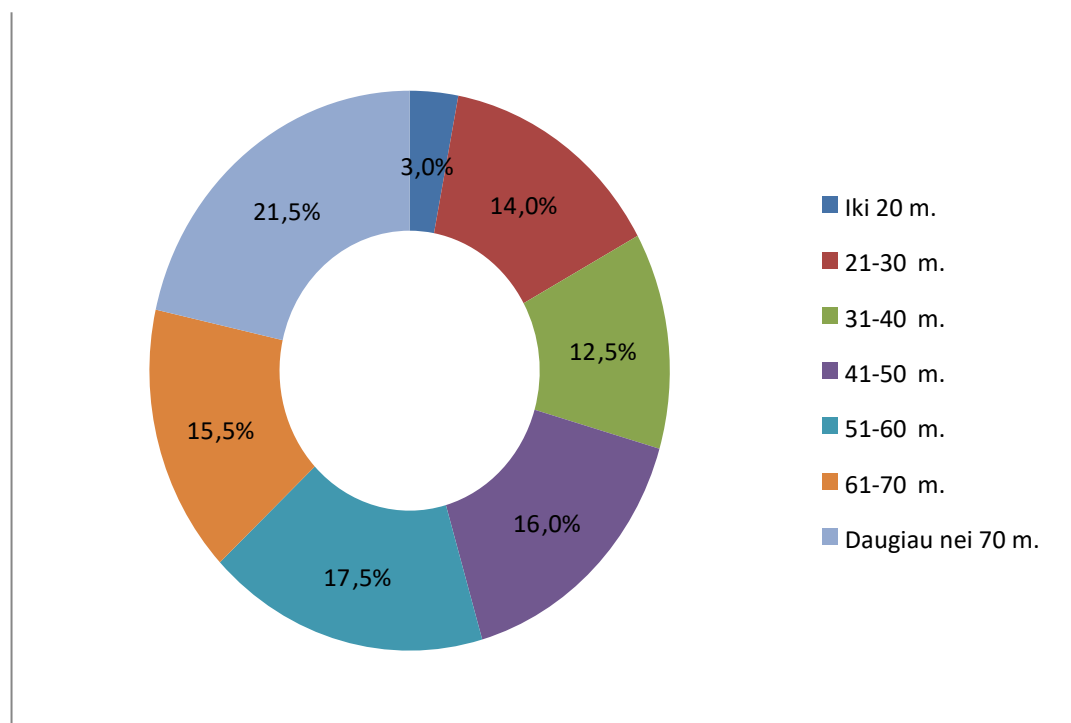
3.1. Tyrimo rezultatų apžvalga

Analizuojant atlikto tyrimo rezultatus pirmiausiai buvo apskaičiuojami bendri tyrimo rezultatai, paverčiami procentais, tuomet jie buvo vaizduojami grafikuose bei aprašomi, analizuojami. Vėliau buvo atlikta gilesnė tyrimo analizė: apskaičiuojamas tam tikrų kriterijų reikšmingumas bei analizuojama, kokią įtaką jie galėjo turėti visiems tyrimo rezultatams. Buvo

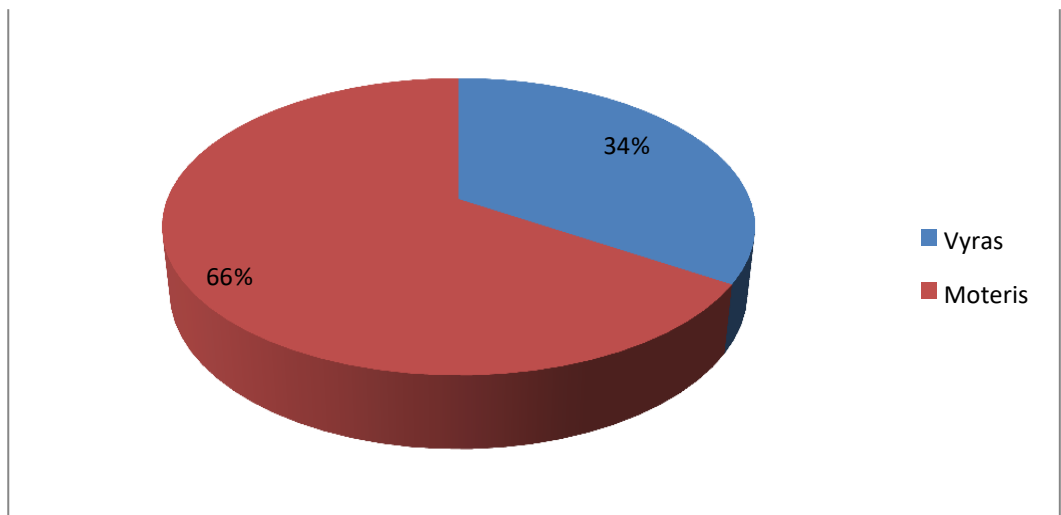
remiamasi chi-kvadrato testais, kuriuose patikimumo lygmuo (p) parodė, ar tam tikrą kriterijų galima laikyti reikšmingu. Jei $p \geq 0,050$, tai galima daryti prielaidą, jog pasirinktas kriterijus reikšmės tyrimo rezultatams neturi, o jei $p \leq 0,050$, tai hipotezės, jog kriterijus gali būti reikšmingas, atmesti negalima. Analizėje taip pat buvo apskaičiuojami tam tikrų kriterijų atsakymų vidurkiai, juos buvo galima palyginti su bendrais tyrimo rezultatais ir spręsti, kas galėjo labiausiai lemti gautus tyrimo rezultatus.

Tyrimo pradžioje buvo siekiama išsiaiškinti respondentų socialinius-demografinius duomenis: jų amžių, lytį, tautybę, gyvenamąją vietą, taip pat sužinoti, kokį išsilavinimą respondentai yra įgiję bei koks jų pagrindinis užsiėmimas.

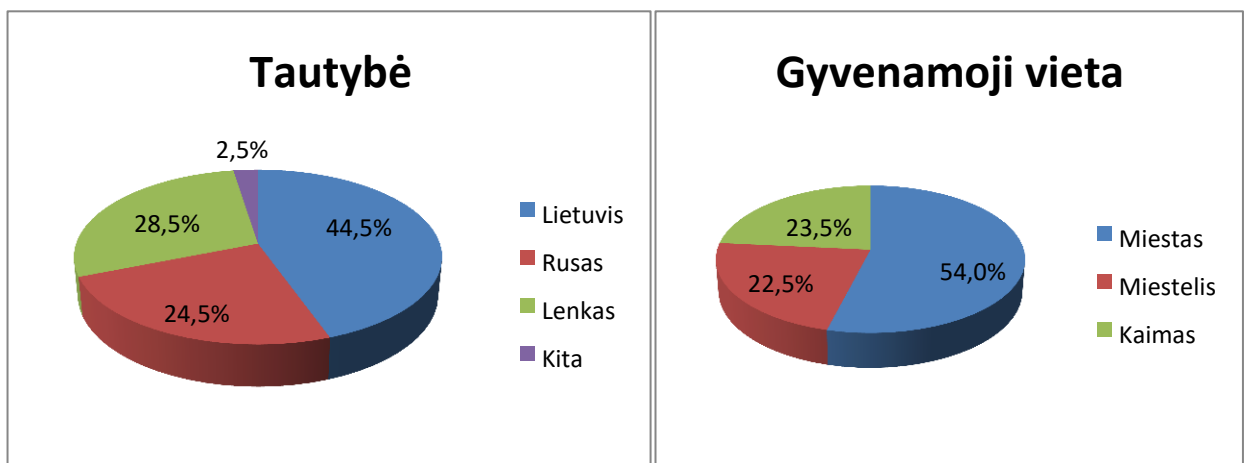
1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

1 paveiksle galima matyti, kad tyrime dalyvavo labai įvairaus amžiaus respondentai. Daugiausiai respondentų (21,5 %) buvo vyresni nei 70 metų amžiaus. Taip pat nemažai respondentų buvo 51-60 metų (17,5 %), 41-50 metų (16 %) ir 61-70 metų (15,5 %) amžiaus. Kiti apklausos dalyviai buvo kiek jaunesni: 14 % jų sudarė 21-30 metų amžiaus respondentai, 12,5 % — 31-40 metų amžiaus respondentai ir likusieji 3 % buvo jaunesni nei 20 metų amžiaus.

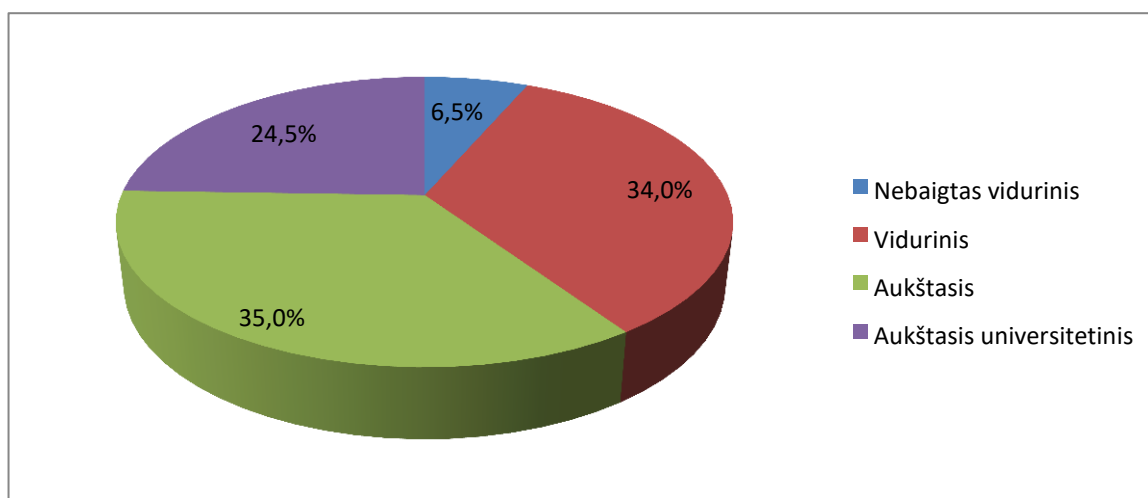
2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

2 paveiksle galima matyti, kiek vyrų ir kiek moterų dalyvavo apklausoje. Dauguma apklausos dalyvių buvo moterys: jos sudarė 66 % respondentų. Likusieji 34 % buvo vyrai.

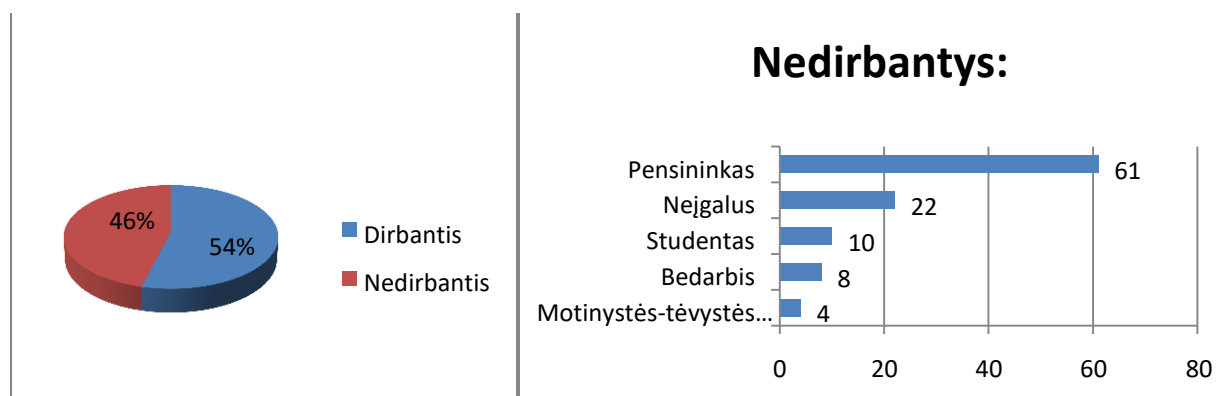
3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tautybę ir gyvenamąją vietą

3 paveiksle pateikti duomenys, atskleidžiantys respondentų tautybę ir gyvenamąją vietą. Daugiausiai tyrime dalyvavo lietuvių tautybės žmonių, jie sudarė beveik pusę respondentų (44,5 %). Taip pat nemažai respondentų yra lenkų (28,5 %) ir rusų (24,5 %) tautybės. Likusieji 2,5 % nurodė, kad jų tautybė yra kita. Daugiau nei pusė (54 %) apklausos dalyvių pažymėjo, kad jų gyvenamoji vieta yra miestas, o miestelyje arba kaime gyvena panašus skaičius respondentų: 22,5 % miestelyje ir 23,5 % kaime.

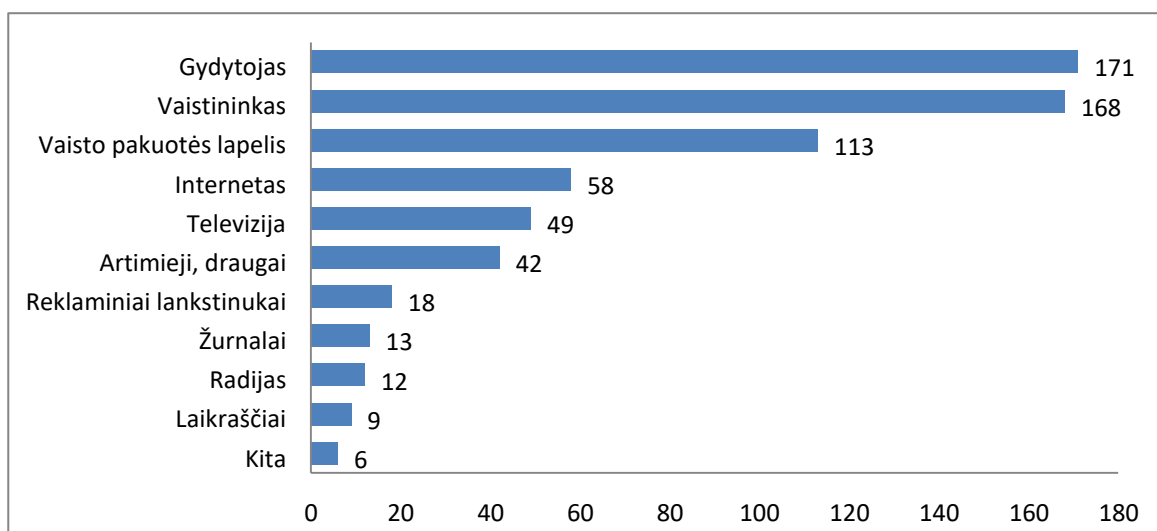
4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

4 paveiksle galima matyti, kad daugiausiai respondentų yra įgiję aukštąjį (35 %) arba vidurinį (34 %) išsilavinimą. Kiek mažiau apklausoje dalyvavo žmonių, turinčių aukštąjį universitetinį išsilavinimą, taip nurodė 24,5 %. Paveiksle galima matyti, kad likusiųjų 6,5 % respondentų išsilavinimas yra nebaigtas vidurinis.

5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal užsiėmimą

5 paveiksle atsiskleidžia, kiek apklausoje dalyvavo dirbančių ir kiek nedirbančių žmonių, taip pat nedirbančiųjų pagrindinis užsiėmimas, nedarbo priežastis. Galima matyti, kad dirbančių respondentų buvo daugiau nei nedirbančių: kad dirba, nurodė 54 %, kad nedirba, 46 %. Daugiau nei pusė (61) nedirbančiųjų teigė, kad jie yra pensininkai, taip pat nemaža dalis (22) teigė esantys neįgalūs. 10 apklaustųjų teigė, jog nedirba, nes yra studentai, 8 nurodė, kad jie yra bedarbiai, o likusieji 4 teigė esantys motinystės-tėvystės atostogose.

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal naudojamus informacijos šaltinius apie vaistus

Tolimesnėje tyrimo eigoje buvo siekiama išsiaiškinti respondentų vaistų vartojimo ypatumus bei nustatyti veiksnius, kurie daro įtaką vaisto pakuotės lapelio skaitymui. Visų pirma, buvo norima išsiaiškinti, kokius informacijos šaltinius apie vaistus naudoja respondentai. Respondentams buvo pateikiamas informacijos šaltinių sąrašas, iš kurio jie turėjo pasirinkti vieną arba kelis dažniausiai naudojamus šaltinius (žr. 6 pav.)

Kaip galima matyti 6 paveiksle daugiausiai respondentų pažymėjo, jog jų informacijos šaltinis apie vaistus yra gydytojas (taip teigė 171 respondentas, tai sudaro 85,5 % visų apklaustųjų). Atsižvelgiant į reikšmingumo lygmenis (p) galima teigti, kad respondentų atsakymai į klausimą reikšmingai nesiskiria nei pagal vieną kriterijų (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Kriterijų reikšmė gydytojo, kaip informacijos šaltinio apie vaistus, naudojimui

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	$p=0,430$ ($p \geq 0,05$)	$p=0,440$ ($p \geq 0,05$)	$p=0,098$ ($p \geq 0,05$)	$p=0,131$ ($p \geq 0,05$)	$p=0,917$ ($p \geq 0,05$)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Taip pat nemaža respondentų dalis nurodė, jog jų informacijos šaltinis apie vaistus yra vaistininkas (taip teigė 168 respondentai, tai sudaro 84 % apklaustųjų). 3 lentelėje galima matyti, kad dažniausiai tam tikri kriterijai tyrimo rezultatams reikšmingi nebuvo. Atsakymų rezultatams įtakos galėjo turėti tik respondentų gyvenamoji vieta. Analizės rezultatai parodė, jog pas vaistininką tokios informacijos dažniau ieško miesto arba miestelio gyventojai.

3 lentelė. **Kriterijų reikšmė vaistininko, kaip informacijos šaltinio apie vaistus, naudojimui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,720 (p≥0,05)	p=0,959 (p≥0,05)	p=0,630 (p≥0,05)	p=0,003 (p≤0,05)	p=0,112 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Kaip galima matyti 6 paveiksle 113 respondentų (tai sudaro 56,5 %) teigė, kad jų informacijos šaltinis apie vaistus yra vaisto pakuotės lapelis. Pagal reikšmingumo lygmenis galima spręsti, kad tam tikri kriterijai tikriausiai neturėjo jokios įtakos respondentų atsakymams (žr. 4 lentelę), nei vieno kriterijaus atsakymų vidurkiai reikšmingai nesiskyrė nuo bendrų tyrimo rezultatų.

4 lentelė. **Kriterijų reikšmė pakuotės lapelio, kaip informacijos šaltinio apie vaistus, naudojimui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,053 (p≥0,05)	p=0,230 (p≥0,05)	p=0,623 (p≥0,05)	p=0,601 (p≥0,05)	p=0,824 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

6 paveiksle taip pat galima matyti, kad 58 respondentai (tai sudaro 29 %) nurodė, kad informacijos apie vaistus jie ieško internete. Iš 5 lentelėje pateiktų duomenų galima spręsti, kad atsakymams įtakos galėjo turėti respondentų lytis, amžius, tautybė bei išsilavinimas. Tyrimo rezultatai parodė, kad internete informacijos apie vaistus dažniau ieško moterys, taip pat jaunesni nei 40 metų pacientai. Be to, paaiškėjo, kad internetu informacijos šaltinį apie vaistus dažniau laiko lietuviai nei kitataučiai bei tie pacientai, kurie turi ne vidurinį, o aukštąjį išsilavinimą. Skaičiavimai parodė, kad respondentų gyvenamoji vieta atsakymo pasirinkimui įtakos tikriausiai neturėjo.

5 lentelė. **Kriterijų reikšmė interneto, kaip informacijos šaltinio apie vaistus, naudojimui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,027 (p≤0,05)	p=0,010 (p≤0,05)	p=0,004 (p≤0,05)	p=0,334 (p≥0,05)	p=0,001 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

49 respondentai (tai sudaro 24,5 %) teigė, kad jiems informacijos šaltinis apie vaistus yra televizija. Tyrimo rezultatai parodė, kad šio atsakymo pasirinkimui įtakos neturėjo nei respondentų lytis, nei jų amžius, nei gyvenamoji vieta (žr. 6 lentelę). Tačiau reikšmingumo lygio skaičiavimai

atskleidė, jog respondentų tautybė bei jų išsilavinimas galėjo lemti atsakymų į šį klausimą rezultatus. Taip teigė daugiau kitataučių bei daugiau pacientų, turinčių vidurinį išsilavinimą.

6 lentelė. **Kriterijų reikšmė televizijos, kaip informacijos šaltinio apie vaistus, naudojimui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,906 (p≥0,05)	p=0,725 (p≥0,05)	p=0,010 (p≤0,05)	p=0,565 (p≥0,05)	p=0,039 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Kitais informacijos apie vaistus šaltiniais naudojasi mažiau respondentų: 42 (tai sudaro 21 % apklaustųjų) — artimaisiais, draugais. Apskaičiuotas reikšmingumo lygis (p) parodė, jog šio atsakymo pasirinkimas galėjo priklausyti tik nuo respondentų lyties (žr. 7 lentelę). Paaiškėjo, jog dažniau vyrai nei moterys informacijos apie vaistus ieško pas artimuosius ar draugus.

7 lentelė. **Kriterijų reikšmė artimųjų ir draugų, kaip informacijos šaltinio apie vaistus, naudojimui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,014 (p≤0,05)	p=0,435 (p≥0,05)	p=0,347 (p≥0,05)	p=0,958 (p≥0,05)	p=0,997 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

6 paveiksle pavaizduota, kad 18 pacientų (tai sudaro 9 %) respondentų informacijos apie vaistus šaltinis yra reklaminiai lankstinukai. Remiantis reikšmingumo lygio (p) skaičiavimais galima teigti, kad reikšmės tokiam pasirinkimui neturėjo nė vienas kriterijus (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. **Kriterijų reikšmė reklaminių lankstinukų, kaip informacijos šaltinio apie vaistus, naudojimui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,269 (p≥0,05)	p=0,244 (p≥0,05)	p=0,322 (p≥0,05)	p=0,654 (p≥0,05)	p=0,516 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Žurnalai yra informacijos apie vaistus šaltinis 13 respondentų (tai sudaro 6,5 % apklaustųjų) (žr. 6 pav.). Veiksny, kuris galėjo lemti tokio atsakymo pasirinkimą — respondentų gyvenamoji vieta (žr. 9-1 lentelę). Išryškėjo, jog kaimo gyventojai šiuo informacijos šaltiniu naudojasi dažniau nei respondentai, gyvenantys miestelyje arba mieste. Dar vienas veiksnys, kuris galėjo lemti

respondentų pasirinkimą, yra jų lytis, kadangi rezultatai parodė, jog moterys informacijos apie vaistą šaltiniu žurnalus laiko dažniau nei vyrai. Kiti trys likę veiksniai nebuvo reikšmingi.

9 lentelė. **Kriterijų reikšmė žurnalų, kaip informacijos šaltinio apie vaistus, naudojimui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,007 (p≤0,05)	p=0,851 (p≥0,05)	p=0,201 (p≥0,05)	p=0,008 (p≤0,05)	p=0,460 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

6 paveiksle matyti, kad 12 respondentų (tai sudaro 6 %) teigė, jog jų informacijos apie vaistus šaltinis yra radijas. Pagal reikšmingumo lygį (p) šiam atsakymui įtakos galėjo turėti respondentų tautybė bei jų išsilavinimas (žr. 10 lentelę). Skaičiavimai parodė, jog nelietuvių tautybės respondentai radiją vaistų informacijos šaltiniu yra linkę laikyti dažniau nei lietuviai, be to, vidurinį išsilavinimą turintys respondentai dažniau šiuo informacijos apie vaistą šaltiniu naudojami nei tie, kurie yra įgiję aukštąjį išsilavinimą. Atsižvelgiant į p reikšmes galima teigti, kad kiti trys veiksniai galimai įtakos respondentų atsakymams neturėjo.

10 lentelė. **Kriterijų reikšmė naudojamam informacijos šaltiniui apie vaistus — radijui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,906 (p≥0,05)	p=0,702 (p≥0,05)	p=0,045 (p≤0,05)	p=0,565 (p≥0,05)	p=0,002 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

6 paveiksle taip pat galima matyti, kad 9 (tai sudaro 4,5 % apklaustųjų) respondentai teigė, kad informacijos apie vaistus šaltinis jiems yra laikraščiai. Reikšmingumo lygio (p) skaičiavimai parodė, jog nei vienas veiksnys šiam atsakymui įtakos neturėjo (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. **Kriterijų reikšmė naudojamam informacijos šaltiniui apie vaistus — laikraščiams**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,138 (p≥0,05)	p=0,278 (p≥0,05)	p=0,171 (p≥0,05)	p=0,129 (p≥0,05)	p=0,805 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

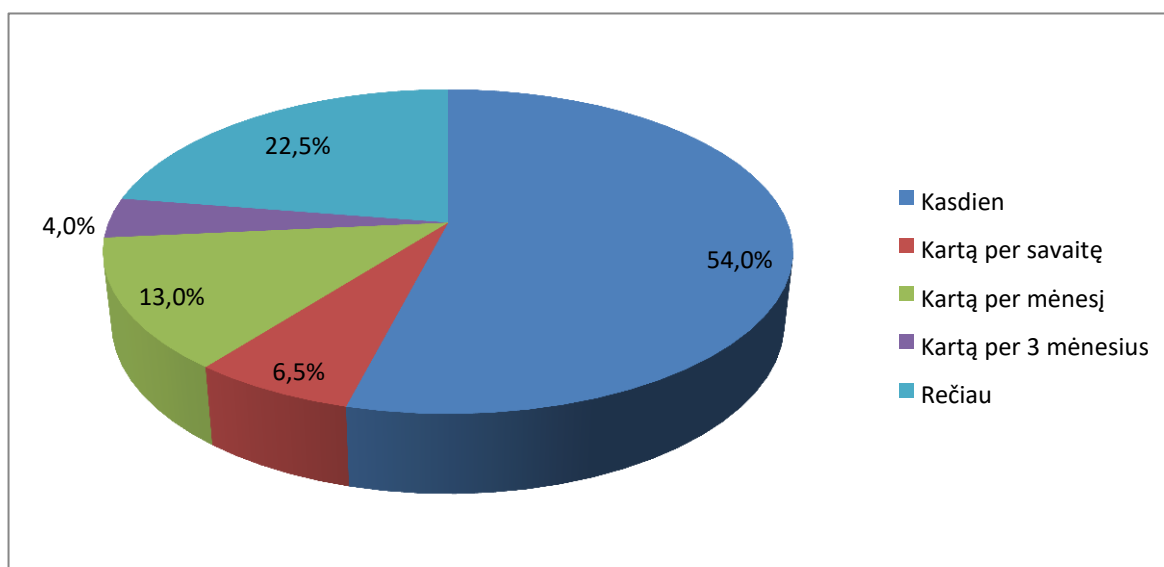
Galiausiai 6 respondentai (tai sudaro 3 % apklaustųjų) į pateiktą klausimą pasirinko atsakymą „kita“. Pagal reikšmingumo lygio (p) apskaičiavimus toks respondentų atsakymo

pasirinkimas galėjo priklausyti nuo jų amžiaus, tautybės bei gyvenamosios vietos. Tyrimas parodė, kad kitais informacijos apie vaistus šaltiniais dažniau naudojasi jaunesni nei 40 metų respondentai, dažniau lietuviai negu ne lietuvių tautybės respondentai, taip pat dažniau naudojasi tie, kurie gyvena ne miesto ar miestelio, o kaimo teritorijoje (žr. 12 lentelę).

12 lentelė. **Kriterijų reikšmė naudojamam informacijos šaltiniui apie vaistus — kitiems šaltiniams**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,906 (p≥0,05)	p=0,035 (p≤0,05)	p=0,005 (p≤0,05)	p=0,011 (p≤0,05)	p=0,002 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

7 pav. **Respondentų pasiskirstymas pagal vaistų vartojimo periodiškumą**

7 paveiksle galima matyti, kaip dažnai respondentai vartoja vaistus. Daugiausiai respondentų nurodė, jog jie vaistus vartoja kasdien, taip teigė 54 % apklaustųjų. Taip pat nemažai apklaustųjų (23 %) teigė, jog jie vaistus vartoja rečiau nei kartą per 3 mėnesius. 13 % respondentų teigė, kad jie vaistus vartoja kartą per mėnesį, 6,5 % – kartą per savaitę, likusieji 4 % – kartą per 3 mėnesius. Atlikus statistinę analizę pagal kriterijų reikšmingumą buvo pastebėta, jog respondentų amžius, tautybė bei išsilavinimas galėjo turėti įtakos tokiems tyrimo rezultatams (žr. 13 lentelę). Paaiškėjo, kad kasdien vaistus dažniau vartoja vyresni nei 40 metų pacientai bei nelietuvių tautybės pacientai. Be to, skaičiavimai parodė, kad turintys aukštąjį išsilavinimą respondentai yra linkę vaistus vartoti rečiau nei tie, kurių išsilavinimas vidurinis (aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai

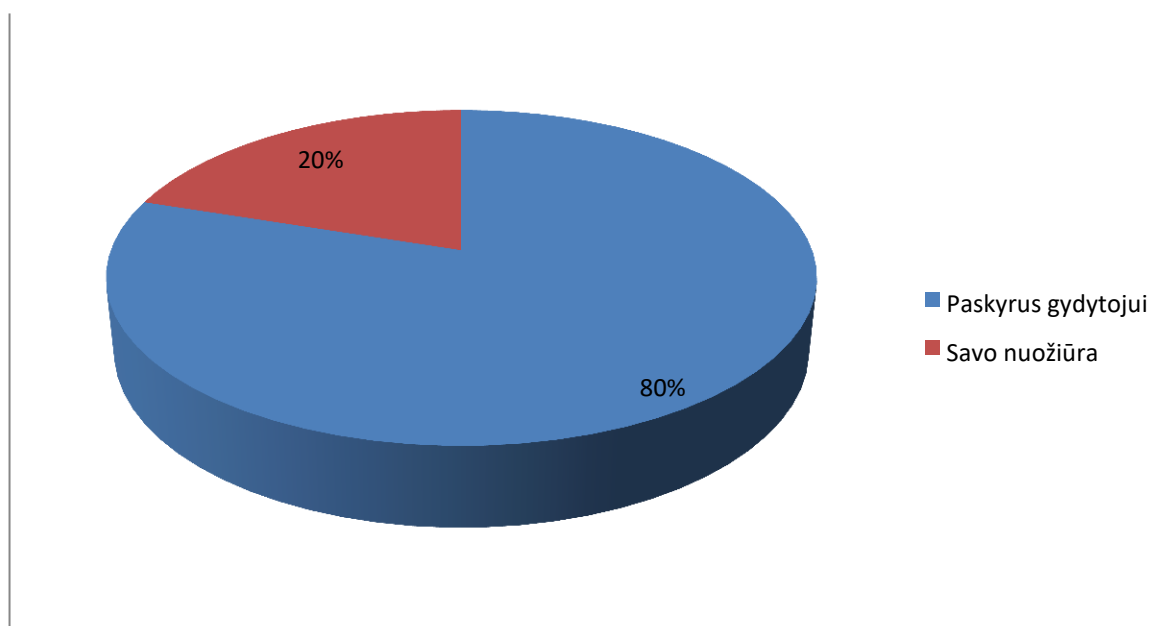

dažniau rinkosi atsakymus „rečiau“, „kartą per 3 mėnesius“, „kartą per mėnesį“, o atsakymų „kartą per savaitę“ ir „kasdien“ vidurkiai yra maždaug lygūs tiek vidurinio, tiek aukštojo išsilavinimo atstovų). Galima teigti, kad kiti du veiksniai – lytis bei gyvenamoji vieta – atsakymų rezultatams reikšmingi nebuvo.

13 lentelė. **Kriterijų reikšmė vaistų vartojimo periodiškumui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,537 (p≥0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,266 (p≥0,05)	p=0,023 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal apsisprendimą pirkti vaistus lemiančius veiksniai

Toliau buvo siekiama išsiaiškinti, kada dažniau respondentai vartoja arba perka vaistus: paskyrus gydytojui ar savo nuožiūra. 8 paveiksle galima matyti, kad dauguma respondentų (80 %) nurodė, jog vaistus vartoja arba perka paskyrus gydytojui. Savo nuožiūra vaistus vartoja arba perka 20 % respondentų. Atlikus statistinę analizę pagal reikšmingumo (p) lygį galima pastebėti, jog tokie veiksniai kaip respondentų lytis, gyvenamoji vieta bei išsilavinimas atsakymo rezultatams jokios įtakos neturėjo (žr. 14 lentelę). Tačiau negalima atmesti hipotezės, kad rezultatai galėjo priklausyti nuo respondentų amžiaus bei tautybės, kadangi šių kriterijų reikšmingumo lygis p=0,000. Pastebėta, kad vyresnio amžiaus žmonės daug dažniau linkę vartoti vaistus savo nuožiūra, o jaunesni juos

dažniausiai vartoja paskyrus gydytojui. Taip pat išaiškėjo, kad daugiau lietuvių nei kitataučių vaistus naudoja paskyrus gydytojui, o priešinga tendencija vyrauja vaistus vartojant savo nuožiūra.

14 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų apsisprendimą pirkti vaistus lemiantiems veiksniams**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,550 (p≥0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,156 (p≤0,05)	p=0,130 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

9 pav. **Respondentų pasiskirstymas pagal dažniausiai vartojamų vaistų grupes**

9 paveiksle galima matyti, kokias vaistų grupes vartoja daugiausiai respondentų. Iš pateiktų vaistų grupių respondentai turėjo pasirinkti vieną arba keletą, pažymėdami tuos vaistus, kuriuos jie vartoja dažniausiai. Daugiausiai respondentų — 110 (tai sudaro 55 % apklaustųjų) teigė, jog dažniausiai perka vaistus, skirtus peršalimo ligoms gydyti. Atlikus statistinę analizę pagal reikšmingumo lygmenį (p) galima pastebėti, kad įtakos šios grupės vaistų vartojimui gali turėti respondentų lytis, amžius, tautybė bei išsilavinimas (žr. 15 lentelę). Pastebėta, kad tyrime dalyvavusios moterys dažniau vartoja vaistus, skirtus peršalimo ligoms gydyti, taip pat juos dažniau vartoja jaunesni nei 40 metų respondentai. Be to, lietuviai bei aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai juos vartoja taip pat dažniau. Remiantis reikšmingumo lygmeniu galima teigti, kad gyvenamoji vieta reikšminga respondentų atsakymų rezultatams nebuvo.

15 lentelė. **Kriterijų reikšmė vaistų, skirtų peršalimo ligoms gydyti, vartojimo periodiškumui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,002 (p≤0,05)	p=0,001 (p≤0,05)	p=0,010 (p≤0,05)	p=0,906 (p≥0,05)	p=0,029 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Taip pat 95 respondentai (tai sudaro 47,5 %) pažymėjo, jog dažniausiai perka širdies ir kraujagyslių sistemą veikiančius vaistus (žr. 9 pav.). Pagal reikšmingumo lygmenį (p) tokiems respondentų atsakymams įtakos galėjo turėti visi kriterijai (žr. 16 lentelę). Galima pastebėti, jog šios grupės vaistus dažniau vartoja vyrai, taip pat vyresnio nei 40 metų amžiaus žmonės. Be to, juos vartoja daugiau kitataučių nei lietuvių, daugiau mieste arba miestelyje, o ne kaime gyvenančių respondentų bei tų, kurie turi vidurinį išsilavinimą.

16 lentelė. **Kriterijų reikšmė širdies ir kraujagyslių sistemą veikiančių vaistų vartojimo periodiškumui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,045 (p≤0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,003 (p≤0,05)	p=0,005 (p≤0,05)	p=0,002 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

91 respondentas (tai sudaro 45,5 % apklaustųjų) teigė, kad dažniausiai perka virškinimo sistemą veikiančius vaistus (žr. 9 pav.). Statistinė analizė leidžia daryti prielaidą, kad šių vaistų vartojimui įtakos neturi nei vienas tirtas kriterijus. (žr. 17 lentelę).

17 lentelė. **Kriterijų reikšmė virškinimo sistemą veikiančių vaistų vartojimo periodiškumui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,075 (p≥0,05)	p=0,121 (p≥0,05)	p=0,063 (p≥0,05)	p=0,643 (p≥0,05)	p=0,363 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

9 paveiksle taip pat matyti, kad 59 respondentai (tai sudaro 29,5 %) perka nervų sistemą ir psichiką veikiančius vaistus. Reikšmingumo lygmuo (p) parodo, kad du veiksniai, kurie galėjo turėti įtakos atsakymų rezultatams, buvo respondentų amžius bei jų tautybė (žr. 18 lentelę). Iš tyrime dalyvavusių pacientų tokios grupės vaistus dažniau vartoja vyresni nei 40 metų respondentai, taip pat kitataučiai. Atsižvelgiant į p reikšmes galima teigti, kad nei nuo kitų kriterijų tyrimo rezultatai nepriklauso.

18 lentelė. **Kriterijų reikšmė nervų sistemą ir psichiką veikiančių vaistų vartojimo periodiškumui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,098 (p≥0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,295 (p≥0,05)	p=0,054 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

51 respondentas (tai sudaro 25,5 % apklaustųjų) teigė, kad dažniausiai jie perka kvėpavimo sistemą veikiančius vaistus (žr. 9 pav.). Remiantis statistinės analizės duomenimis galima teigti, kad tokiems rezultatams įtakos neturėjo nei vienas kriterijus (žr. 19 lentelę).

19 lentelė. **Kriterijų reikšmė kvėpavimo sistemą veikiančių vaistų vartojimo periodiškumui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,821 (p≥0,05)	p=0,581 (p≥0,05)	p=0,452 (p≥0,05)	p=0,249 (p≥0,05)	p=0,151 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

45 respondentai (tai sudaro 22,5 %) teigė dažniausiai perkantys kraujodarą ir krešėjimą veikiančius vaistus (žr. 9 pav.). Pagal reikšmingumo lygmenį galima spręsti, jog tik respondentų lytis neturėjo jokios įtakos tyrimo rezultatams (žr. 20 lentelę). Tuo tarpu kiti veiksniai galėjo būti reikšmingi: iš tyrime dalyvavusių vyresni nei 40 metų respondentai šiai grupei priklausančius vaistus perka dažniau, taip pat tai dažniau daro nelietuviai, miesto gyventojai bei respondentai, turintys vidurinį išsilavinimą.

20 lentelė. **Kriterijų reikšmė nervų kraujodarą ir krešėjimą veikiančių vaistų vartojimo periodiškumui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,915 (p≥0,05)	p=0,001 (p≤0,05)	p=0,017 (p≤0,05)	p=0,026 (p≤0,05)	p=0,019 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Kiek mažiau respondentų perka kitose vaistų grupėse esančius vaistus: 40 (tai sudaro 20 % apklaustųjų) perka vaistus akių ligoms gydyti (žr. 9 pav.). 21 lentelėje galima matyti, kad atsakymo rezultatams įtakos galėjo turėti respondentų amžius ir tautybė, kadangi šiai grupei priklausančius vaistus dažniau vartoja tyrime dalyvavę kitataučiai bei vyresni nei 40 metų amžiaus respondentai. Likusieji veiksniai įtakos atsakymų rezultatams neturėjo.

21 lentelė. **Kriterijų reikšmė vaistų, skirtų akių ligoms gydyti, vartojimo periodiškumui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,601 (p≥0,05)	p=0,004 (p≤0,05)	p=0,006 (p≤0,05)	p=0,317 (p≥0,05)	p=0,313 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

9 paveiksle matyti, kad 23 respondentai (tai sudaro 11,5 %) nurodė, kad vartoja urogenitalinę sistemą veikiančius vaistus. Atlikus statistinę analizę išryškėjo, kad atsakymai į šį klausimą galėjo priklausyti nuo respondentų lyties, amžiaus bei jų išsilavinimo (žr. 22 lentelę). Šiai vaistų grupei priklausančius vaistus dažniau perka arba vartoja vyrai, dažniausiai tie, kurie turi daugiau nei 40 metų. Be to, pastebėta, kad šios grupės vaistai dažniau reikalingi vidurinį išsilavinimą turintiems respondentams. Kiti veiksniai tyrimo rezultatams įtakos neturėjo.

22 lentelė. **Kriterijų reikšmė urogenitalinę sistemą veikiančių vaistų vartojimo periodiškumui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,001 (p≤0,05)	p=0,059 (p≥0,05)	p=0,463 (p≥0,05)	p=0,003 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

19 respondentų (tai sudaro 9,5 %) pažymėjo, kad vartoja endokrininę sistemą veikiančius vaistus (žr. 9 pav.). Galima daryti prielaidą, kad tokie atsakymo rezultatai galėjo priklausyti nuo respondentų lyties ir amžiaus (žr. 23 lentelę). Išryškėjo, kad šios grupės vaistus dažniau vartoja tyrime dalyvavę moterys bei vyresnio nei 40 metų amžiaus respondentai. Kiti kriterijai įtakos tyrimo rezultatams neturėjo.

23 lentelė. **Kriterijų reikšmė endokrininę sistemą veikiančių vaistų vartojimo periodiškumui**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,023 (p≤0,05)	p=0,004 (p≤0,05)	p=0,234 (p≥0,05)	p=0,295 (p≥0,05)	p=0,521 (p≥0,05)

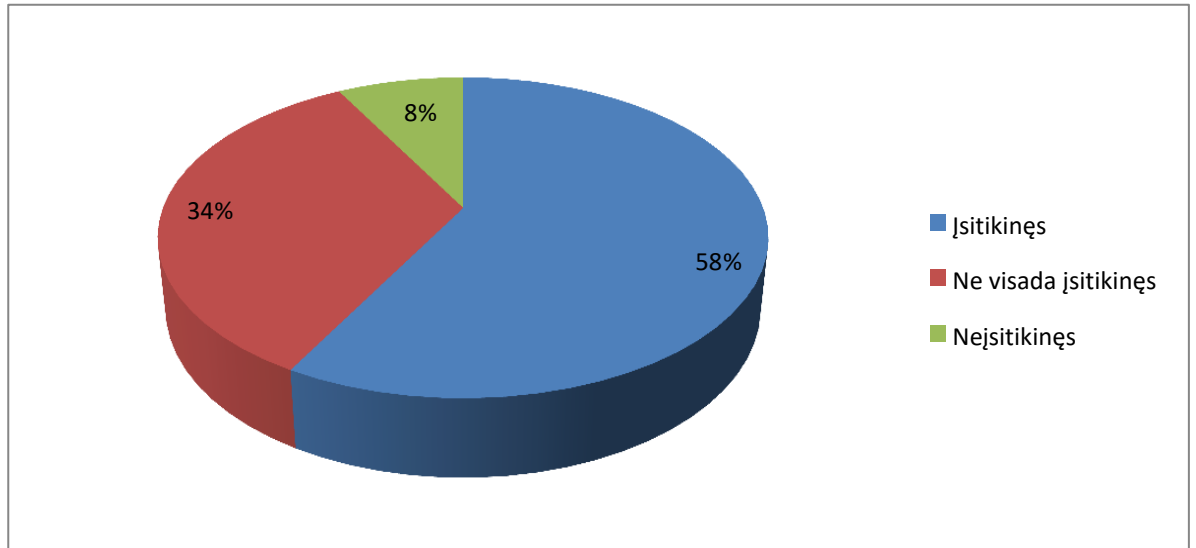
Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Galiausiai 18 respondentų (tai sudaro 9 %) pažymėjo, jog perka kitus vaistus (žr. 9 pav.). 24 lentelėje galima matyti, kad galima daryti prielaidą, jog nei vienas kriterijus tokiam respondentų pasirinkimui įtakos neturėjo.

24 lentelė. Kriterijų reikšmė kitų vaistų vartojimo periodiškumui

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,559 (p≥0,05)	p=0,943 (p≥0,05)	p=0,996 (p≥0,05)	p=0,302 (p≥0,05)	p=0,884 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

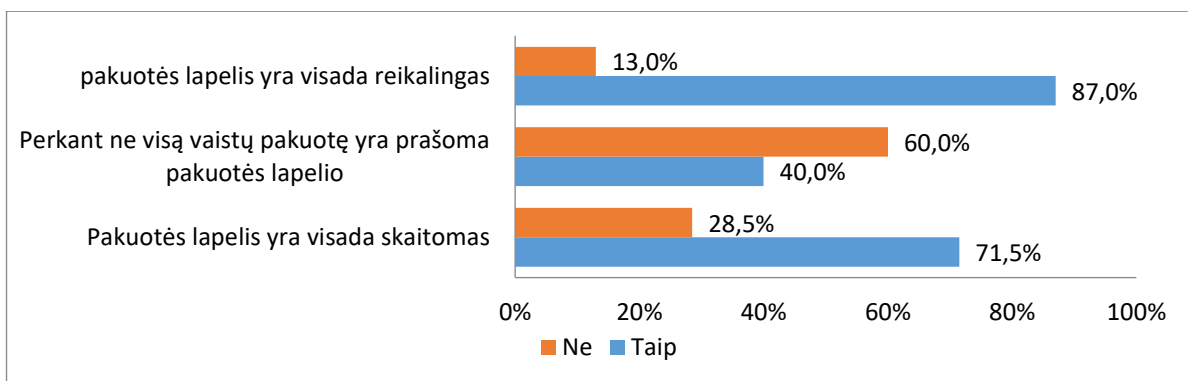
10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal įsitikinimą, kad vaistas yra vartojamas tinkamai

11 paveiksle pateikti duomenys atspindi, ar respondentai yra visada įsitikinę, kad vaistus vartoja tinkamai. Daugiausiai respondentų (58 %) teigė, jog tuo yra visada įsitikinę, 34 % apklaustųjų — jog ne visada įsitikinę ir 8 % pažymėjo, kad jie yra neįsitikinę. Statistinė analizė parodė, kad tik respondentų gyvenamoji vieta neturėjo jokios įtakos tokiam jų atsakymų pasiskirstymui (žr. 25 lentelę). Visi kiti kriterijai galėjo būti reikšmingi. Išryškėjo, kad dažniau neįsitikinę, jog vaistą vartoja tinkamai, yra vyrai, taip pat dažniau ši problema kyla vyresniems nei 40 metų pacientams, kitataučiai bei žmonėms, kurie turi vidurinį išsilavinimą.

25 lentelė. Kriterijų reikšmė respondentų įsitikinimui, kad vaistas yra vartojamas tinkamai

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,039 (p≤0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,139 (p≥0,05)	p=0,000 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

11 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal vaisto pakuotės poreikį

11 paveiksle galima matyti, ar įsigyjant vaistus respondentams yra reikalingas vaisto pakuotės lapelis. Daugiausiai respondentų — 87 % nurodė, jog jiems vaisto pakuotės lapelis yra reikalingas, likusieji 13 % teigė, kad jiems vaisto pakuotės lapelio perkant vaistus nereikia. Išanalizavus reikšmingumo lygmenis nepastebėta, kad respondentų atsakymai galėtų būti priklausomi nuo tam tikrų veiksnių (žr. 26 lentelę).

26 lentelė. Kriterijų reikšmė vaistų pakuotės lapelio poreikiui

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,065 (p≥0,05)	p=0,112 (p≥0,05)	p=0,277 (p≥0,05)	p=0,123 (p≥0,05)	p=0,127 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Taip pat 11 paveiksle galima matyti, ar perkant ne visą vaistų pakuotę respondentai prašo pakuotės lapelio: 60 % apklaustųjų nurodė, kad pakuotės lapelio neprašo, o 40 %, kad prašo. Pagal reikšmingumo lygmenų analizę galima teigti, kad tokie tyrimo rezultatai nepriklauso nei nuo vieno tirta kriterijaus (žr. 27 lentelę).

27 lentelė. Kriterijų reikšmė vaistų pakuotės lapelio poreikiui perkant ne visą vaisto pakuotę

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,065 (p≥0,05)	p=0,112 (p≥0,05)	p=0,277 (p≥0,05)	p=0,123 (p≥0,05)	p=0,127 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

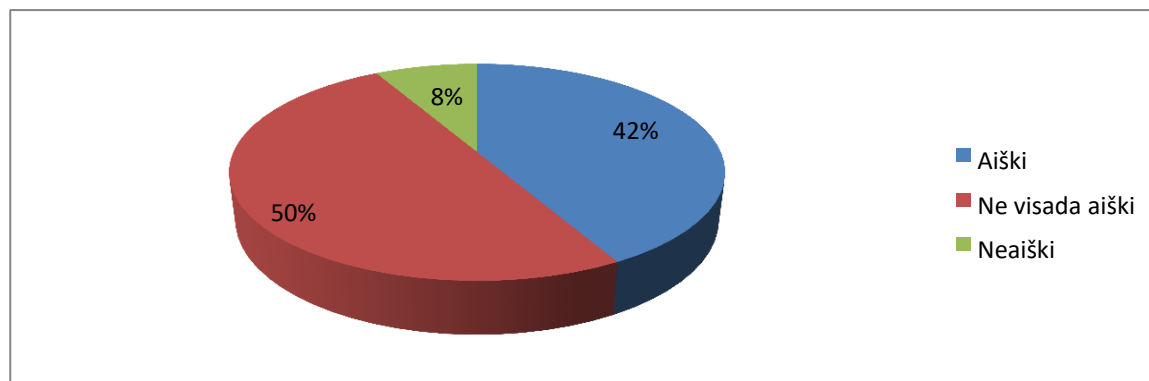
Galiausiai, 11 paveiksle galima matyti, ar respondentai visada skaito vaisto pakuotės lapelį. Dauguma apklaustųjų teigė, kad vaisto pakuotės lapelį skaito visada (taip nurodė 71,5 %), kiti respondentai teigė, kad pakuotės lapelį jie skaito ne visada (taip nurodė 28,5 %). Statistinė analizė

parodė, kad šio atsakymo rezultatai, kaip ir pastarųjų dviejų, pagal reikšmingumo kriterijus reikšmingi nebuvo (žr. 28 lentelę).

28 lentelė. Kriterijų reikšmė vaistų pakuotės lapelio skaitymo dažnumui

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,059 (p≥0,05)	p=0,260 (p≥0,05)	p=0,296 (p≥0,05)	p=0,077 (p≥0,05)	p=0,317 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

12 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pakuotės lapelyje išdėstytos informacijos aiškumą

Toliau buvo siekiama sužinoti, ar vaisto pakuotės lapelyje esanti informacija yra aiškiai suprantama respondentams. 12 paveiksle galima matyti, kad daugumai apklaustųjų pakuotės lapelyje išdėstyta informacija yra aiški ne visada (taip nurodė lygiai pusė respondentų). Taip pat nemaža dalis respondentų (42 %) teigė, kad informacija vaisto pakuotės lapelyje yra išdėstyta suprantamai. Likusieji 8 % respondentų nurodė, kad informacija yra išdėstoma nesuprantamai. Atlikus statistinę analizę paaiškėjo, kad tokiems respondentų atsakymams įtakos galėjo turėti jų amžius bei tautybė (žr. 29 lentelę), kadangi vyresniems nei 40 metų respondentams pakuotės lapelyje esanti informacija dažniau būna nesuprantama nei jaunesnio amžiaus pacientams, taip dažniau teigė ir kitataučiai. Kiti kriterijai tyrimo rezultatams įtakos tikriausiai neturėjo, kadangi jų vidurkiai reikšmingai nesiskyrė nuo bendrų tyrimo rezultatų.

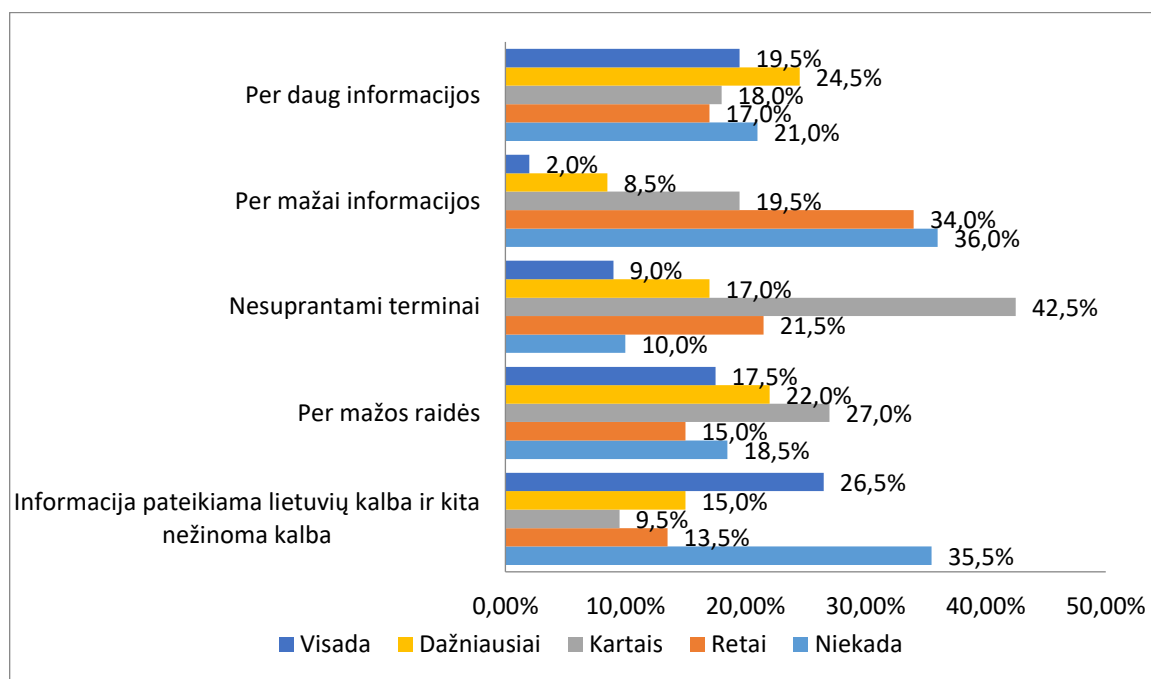
29 lentelė. Kriterijų reikšmė vaistų pakuotės lapelio skaitymo dažnumui

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,096 (p≥0,05)	p=0,005 (p≤0,05)	p=0,003 (p≤0,05)	p=0,495 (p≥0,05)	p=0,159 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Tyrimo metu taip pat buvo norima išsiaiškinti, kokių nusiskundimų dėl vaisto pakuotės lapelyje esančios informacijos dažniausiai turi respondentai. Anketoje buvo pateikiami veiksniai, apklausoje dalyvavę asmenys turėjo įvertinti, kaip dažnai jie turi nusiskundimų dėl kiekvieno jiems pateikto veiksnio: niekada, retai, kartais, dažniausiai, visada (žr. 13-ą pav.).

13 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal nusiskundimai dėl pakuotės lapelio

Paveiksle galima matyti, kad 24,5 % respondentų mano, jog pakuotės lapelyje dažniausiai yra per daug informacijos, 19,5 % respondentų mano, kad pakuotės lapelyje jos yra per daug visada. Nors yra nemažai apklaustųjų, kurių nuomonė yra priešinga: 21 % teigia, kad per daug informacijos nebūna niekada, 17 % — kad taip būna retai. Likusieji 18 % teigia, kad lapelyje informacijos per daug būna kartais. Galima pastebėti, kad atsakymai į šį klausimą galėjo priklausyti nuo respondentų lyties bei nuo jų gyvenamosios vietos (žr. 30 lentelę). Pastebėta, kad su šiuo teiginiu dažniau sutinka vyrai bei miesto gyventojai. Analizė leidžia atmesti hipotezę, kad atsakymus galėjo nulemti kiti kriterijai, kadangi jų atsakymų vidurkiai reikšmingai nesiskyrė nuo bendrų tyrimo rezultatų.

30 lentelė. Kriterijų reikšmė nusiskundimams, kad pakuotės lapelyje per daug informacijos

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,002 (p≤0,05)	p=0,316 (p≥0,05)	p=0,860 (p≥0,05)	p=0,003 (p≤0,05)	p=0,199 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Respondentams buvo pateiktas dar vienas teiginys: per mažai informacijos (žr. 13 pav.). 36 % teigė, kad per mažai informacijos nebūna niekada, 34 % — kad taip būna retai, 19,5 % — kad kartais. Tik nedidelė respondentų dalis teigė priešingai: 8,5 % — kad dažniausiai pakuotės lapelyje būna per mažai informacijos, 2 % — kad taip būna visada. Buvo pastebėta, kad atsakymai į šį klausimą galėjo priklausyti nuo respondentų lyties bei jų tautybės (žr. 31 lentelę). Taip galima teigti, kadangi su teiginiu dažniau sutiko moterys bei kitataučiai. Pagal gautus rezultatus galima daryti prielaidą, kad kiti kriterijai atsakymams į klausimus reikšmės neturėjo.

31 lentelė. **Kriterijų reikšmė nusiskundimams, kad pakuotės lapelyje per mažai informacijos**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,020 (p≤0,05)	p=0,247 (p≥0,05)	p=0,026 (p≤0,05)	p=0,439 (p≥0,05)	p=0,096 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Respondentams buvo pateiktas dar vienas teiginys – kad pakuotės lapelyje būna nesuprantami terminai (žr. 13 pav.). Dauguma respondentų (42,5 %) teigė, kad kartais terminai pakuotės lapelyje būna nesuprantami, 21,5 % — kad taip būna retai, 17 % — kad dažniausiai. 10 % apklaustųjų mano, kad nesuprantamų terminų pakuotės lapelyje nebūna niekada, o likusiųjų 9 % respondentų nuomone, nesuprantami terminai pakuotės lapelyje yra pateikiami visada. Atsakymams į šį klausimą reikšmės galėjo turėti respondentų tautybė (žr. 32 lentelę). Pastebėta, kad su teiginiu sutiko daugiau kitataučių nei lietuvių. Kiti veiksniai atsakymams į šį klausimą įtakos neturėjo.

32 lentelė. **Kriterijų reikšmė nusiskundimams, kad pakuotės lapelyje nesuprantami terminai**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,083 (p≥0,05)	p=0,828 (p≥0,05)	p=0,007 (p≤0,05)	p=0,834 (p≥0,05)	p=0,121 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Dėl dar vieno pateikto teiginio — kad pakuotės lapelyje informacija būna parašyta per mažomis raidėmis respondentų nuomonė buvo labai skirtinga: 27 % jų teigė, kad taip būna kartais, 22 % — kad dažniausiai, 18,5 % — kad taip nebūna niekada. 17,5 % respondentų teigė, kad pakuotės lapelyje per mažos raidės būna visada, o likusieji 15 % mano, jog taip būna retai. Statistinė analizė atskleidė, kad respondentų amžius bei tautybė galėjo turėti reikšmės tokiems atsakymų rezultatams (žr. 33 lentelę), kadangi galima pastebėti, jog tokia problema dažniau kyla vyresnio nei

40 metų amžiaus žmonėms bei kitataučiams. Likusieji veiksniai nebuvo reikšmingi atsakymų rezultatams, kadangi jų vidurkiai reikšmingai nesiskyrė nuo bendrų tyrimo rezultatų.

33 lentelė. **Kriterijų reikšmė nusiskundimams, kad pakuotės lapelyje per mažos raidės**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,411 (p≥0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,033 (p≤0,05)	p=0,075 (p≥0,05)	p=0,177 (p≥0,05)

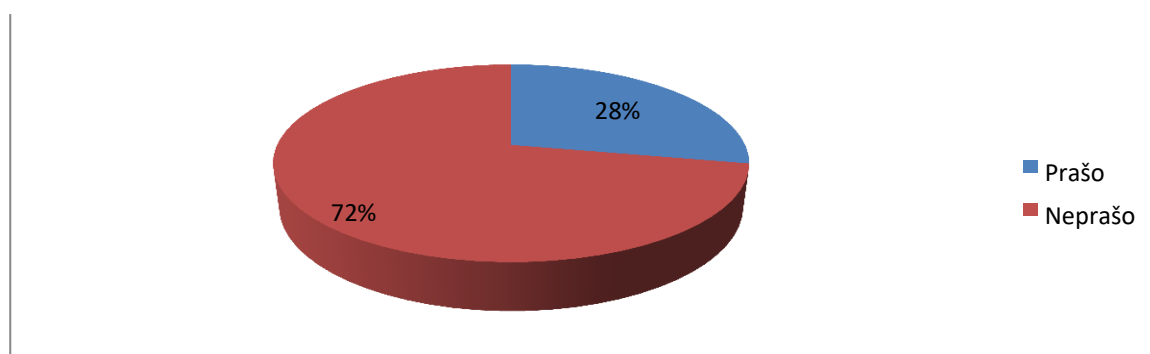
Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Paskutinis teiginys, kurį turėjo įvertinti respondentai, kad pakuotės lapelyje informacija yra išdėstoma lietuvių kalba ir kita jiems nežinoma kalba. Dauguma respondentų (35,5 %) su šiuo teiginiu nesutiko, tvirtindami, kad taip nebūna niekada, tačiau taip pat nemažai respondentų teigė visiškai priešingai, kad taip būna visada (taip pažymėjo 26,5 % apklaustųjų) arba dažniausiai (taip pažymėjo 15 % apklaustųjų). 13,5 % respondentų teigė, kad informacija pateikiama lietuvių ir kita jiems nežinoma kalba pakuotės lapelyje būna retai ir likusieji 9,5 % respondentų nurodė, jog taip būna kartais. Galima pastebėti, kad įtakos šių atsakymų rezultatams galėjo turėti respondentų amžius bei tautybė (žr. 34 lentelę), kadangi iš tyrimo dalyvavusių respondentų daugiau vyresnio nei 40 metų amžiaus respondentų nurodė šią problemą, taip pat tai dažniau darė kitataučiai. Statistinė analizė parodė, kad kiti kriterijai atsakymo rezultatams reikšmingos įtakos neturėjo.

34 lentelė. **Kriterijų reikšmė nusiskundimams, kad pakuotės lapelyje informacija išdėstyta nesuprantama kalba**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,340 (p≥0,05)	p=0,009 (p≤0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,087 (p≥0,05)	p=0,280 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

14 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal prašymą paaiškinti nesuprantama kalba parašytą tekstą pakuotės lapelyje

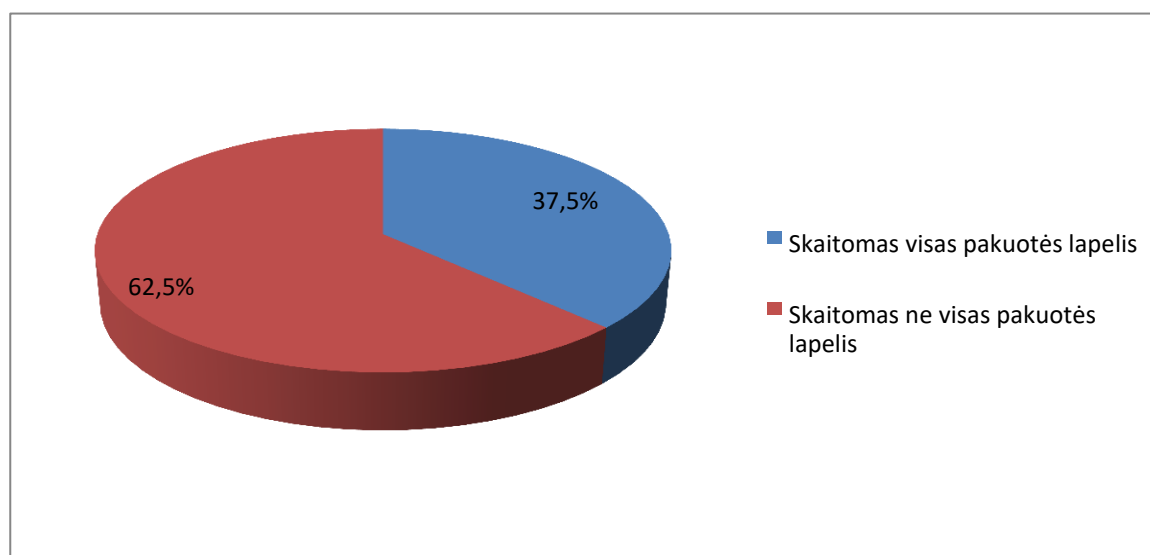
14 paveiksle galima matyti, ar respondentai prašo paaiškinti nesuprantama kalba parašytą tekstą pakuotės lapelyje. Paaiškėjo, kad dauguma respondentų (72 %) tą daryti prašo. 28 % respondentų nurodė, kad neprašo, kad nesuprantamas tekstas jiems būtų paaiškinamas. Statistinė analizė leidžia daryti prielaidą, kad tokiems respondentų atsakymams reikšmės labiausiai galėjo turėti jų tautybė bei amžius (žr. 35 lentelę), kadangi atsakymo variantą „taip“ dažniau buvo linkę rinktis kitataučiai, taip pat respondentai, kuriems yra daugiau nei 40 metų. Dar vienas kriterijus, kuris galimai galėjo būti reikšmingas atsakymų rezultatams, respondentų išsilavinimas. Pastebėta, kad teigiamai į šį klausimą dažniau atsakė vidurinį išsilavinimą turintys respondentai.. Taip pat paaiškėjo, kad kiti kriterijai kaip respondentų lytis atsakymų rezultatams į šį klausimą įtakos neturėjo.

35 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų prašymui paaiškinti nesuprantama kalba parašytą tekstą pakuotės lapelyje**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,151 (p≥0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,472 (p≥0,05)	p=0,030 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Toliau apklausoje buvo stengiama išsiaiškinti, kaip respondentai skaito vaisto pakuotės lapelį: ar skaito jį visą ar tik dalį, į kokią informaciją atkreipia daugiausiai dėmesio, kokia informacija respondentams yra svarbiausia ir pan.

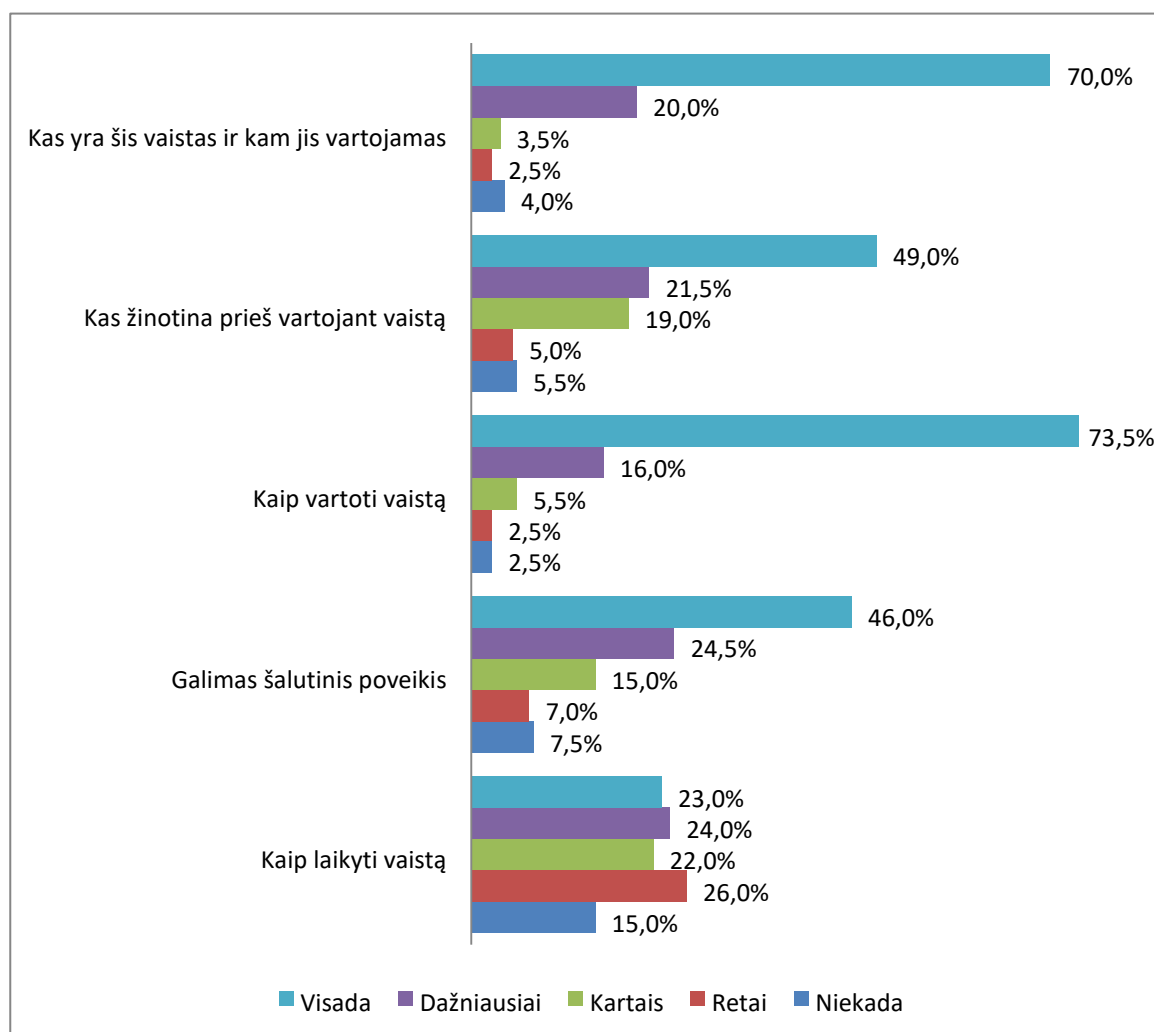
15 pav. **Pakuotės lapelio skaitymo būdai**

15 paveiksle matyti, kad dauguma respondentų (62,5 %) nurodė, kad skaito ne visą lapelį, o tik dalį informacijos. Visą pakuotės lapelį skaito 37,5 % respondentų. Statistinė duomenų analizė parodė, kad nei vienas kriterijus reikšmingas tyrimo rezultatams nebuvo (žr. 36 lentelę).

36 lentelė. **Kriterijų reikšmė nusiskundimams, kad pakuotės lapelyje nesuprantami terminai**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,644 (p≥0,05)	p=0,903 (p≥0,05)	p=0,199 (p≥0,05)	p=0,576 (p≥0,05)	p=0,480 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

16 pav. **Respondentų pasiskirstymas pagal ieškomą informaciją pakuotės lapelyje**

16 paveiksle galima matyti, kokios informacijos respondentai dažniausiai ieško vaisto pakuotės lapelyje. Informacijos, kurioje pateikiama, kas yra vaistas ir kam jis naudojamas, visada

ieško 70 % respondentų, o 20 % apklaustųjų teigė, kad tokios informacijos jie ieško dažniausiai. Tik nedaugelis respondentų teigė kitaip: 4 % tokios informacijos pakuotės lapelyje neieško niekada, 3,5 % jos ieško kartais, o 2,5 % – retai. Statistinė analizė parodė, kad tokiems rezultatams įtakos galėjo turėti respondentų gyvenamoji vieta (žr. 37 lentelę). Paaiškėjo, kad tokios informacijos dažniau ieško mieste bei miestelyje gyvenantys apklausos dalyviai. Kiti kriterijai įtakos tokiems respondentų atsakymams neturėjo, kadangi jų vidurkiai reikšmingai nesiskyrė nuo bendrų rezultatų vidurkių.

37 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų ieškomai informacijai apie tai, kas yra vaistas ir kam jis vartojamas**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,649 (p≥0,05)	p=0,194 (p≥0,05)	p=0,607 (p≥0,05)	p=0,005 (p≤0,05)	p=0,170 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

16 paveiksle taip pat galima matyti, kad informacijos, kurioje pateikiama, kas turėtų būti žinoma prieš vartojant vaistą pakuotės lapelyje, visada ieško 49 %, o dažniausiai – 21,5 % respondentų. 19 % apklaustųjų teigė, kad tokios informacijos ieško kartais, 5,5 % jos neieško niekada ir 5 % nurodė, kad jos ieško retai. Atsižvelgiant į statistinės duomenų analizės rezultatus galima pastebėti, kad reikšmės tokiems atsakymo rezultatams galėjo turėti respondentų lytis bei jų išsilavinimas (žr. 38 lentelę). Šios informacijos dažniau ieškojo tyrime dalyvavę vyrai bei aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai. Kiti trys kriterijai pagal reikšmingumo lygmenį (p) reikšmingi nebuvo.

38 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų ieškomai informacijai apie tai, ką reikėtų žinoti prieš vartojant vaistą**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,001 (p≤0,05)	p=0,195 (p≥0,05)	p=0,367 (p≥0,05)	p=0,274 (p≥0,05)	p=0,001 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Informacijos, kaip reikia vartoti vaistą ieško dauguma respondentų (žr. 16-ą pav.): 73,5 % teigia, kad jos ieško visada, 16 % — kad dažniausiai. 5,5 % nurodė, kad šios informacijos jie ieško kartais ir tik po 2,5 % respondentų teigė, kad jos ieško retai arba neieško niekada. Galima daryti prielaidą, kad tokie respondentų atsakymai galėjo priklausyti nuo jų gyvenamosios vietos bei

išsilavinimo (žr. 39 lentelę). Pastebėta, kad dažniau tokios informacijos ieško mieste gyvenantys bei aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai. Kiti veiksniai atsakymų rezultatams įtakos neturėjo.

39 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų ieškomai informacijai apie tai, kaip reikia vartoti vaistą**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,157 (p≥0,05)	p=0,235 (p≥0,05)	p=0,065 (p≥0,05)	p=0,009 (p≤0,05)	p=0,003 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

16 paveiksle matyti, kad informacijos apie vaisto galimą šalutinį poveikį visada ieško kiek mažiau respondentų: taip nurodė 46 %. Tačiau nemažai respondentų (24,5 %) teigė, kad tokios informacijos ieško dažniausiai arba kartais (taip teigė 15 %). 7,5 % respondentų nurodė, jog apie vaisto šalutinį poveikį pakuotės lapelyje neskaito niekada ir likusieji 7 % teigė, jog tą daro retai. Vertinant pagal patikimumo lygmenį (p) galima teigti, kad tikriausiai reikšmingi buvo respondentų lyties bei išsilavinimo kriterijai (žr. 40 lentelę). Pastebėta, kad moterims bei aukštąjį išsilavinimą turintiems respondentams tokia informacija yra aktuali dažniau. Kiti kriterijai atsakymų rezultatams reikšmingi nebuvo.

40 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų ieškomai informacijai apie galimą šalutinį poveikį**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,001 (p≤0,05)	p=0,250 (p≥0,05)	p=0,117 (p≥0,05)	p=0,728 (p≥0,05)	p=0,003 (p≤0,05)

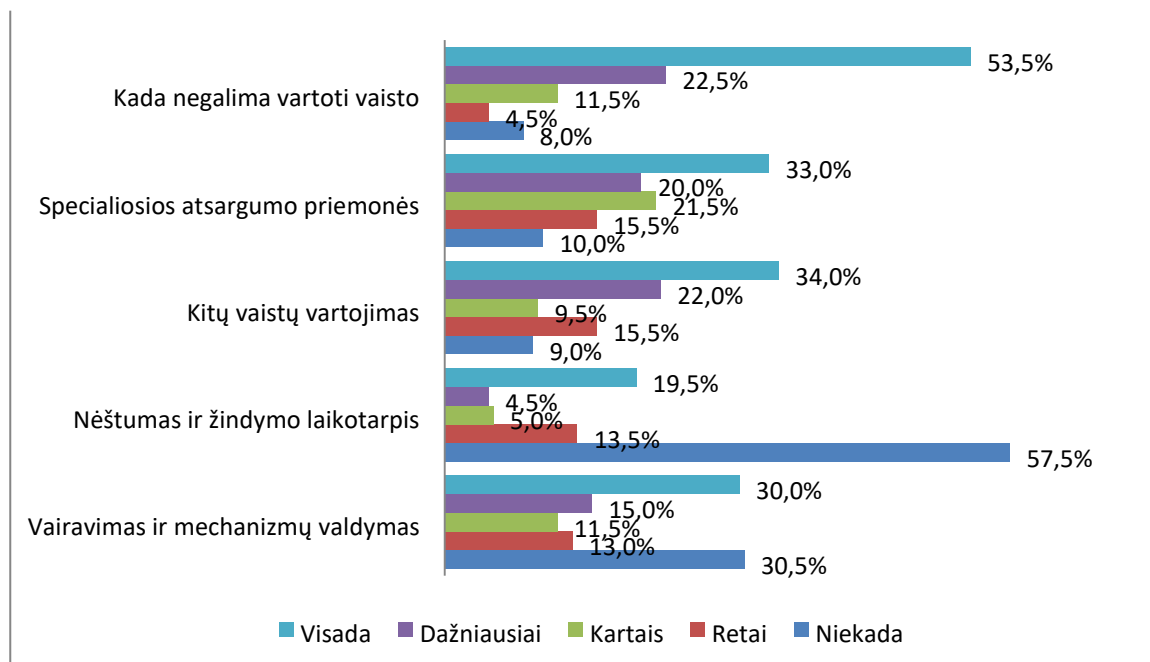
Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Dėl informacijos, kurioje nurodyta, kaip reikia laikyti vaistą, respondentų nuomonė buvo gan skirtinga (žr. 16 pav.), bet daugiausia respondentų (26 %) teigė, jog tokios informacijos jie pakuotės lapelyje ieško retai. 24 % apklaustųjų nurodė, jog tokios informacijos jie dažniausiai ieško, 23 % visada ieško, 22 % ieško tik kartais. Likusieji 15 % respondentų teigė, kad informacijos apie vaisto laikymo sąlygas pakuotės lapelyje jie neieško niekada. Apžvelgus statistinės analizės rezultatus galima atmesti hipotezę, kad respondentų atsakymų rezultatai galėjo priklausyti nuo kurio nors iš tirtų kriterijų (žr. 41 lentelę).

41 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų ieškamai informacijai apie tai, kaip reikėtų laikyti vaistą**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,390 (p≥0,05)	p=0,059 (p≥0,05)	p=0,395 (p≥0,05)	p=0,196 (p≥0,05)	p=0,159 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

17 pav. **Respondentų pasiskirstymas pagal veiksmių, pateiktų vaisto pakuotės lapelyje, svarbą**

17 paveiksle pateikti duomenys atskleidė, kurie veiksniai, pateikti vaisto pakuotės lapelyje, yra svarbiausi respondentams prieš pradėdami vartoti vaistą. Pirmiausiai respondentai turėjo įvertinti, ar jiems yra svarbu žinoti, kada negalima vartoti vaisto. Daugiau nei pusė respondentų (53,5 %) nurodė, kad jiems tai yra svarbu visada, 22,5 % — dažniausiai. 12 % teigė, kad šis veiksnys jiems yra svarbus tik kartais, 8 % — niekada ir likusieji 5 % teigė, kad tai yra svarbu retai. Reikšmingumo lygmenys (p) parodė, kad nei vienas kriterijus nebuvo svarbus tyrimo rezultatams (žr. 42 lentelę).

42 lentelė. **Kriterijų reikšmė informacijos, kada negalima vartoti vaisto, svarbai**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,089 (p≥0,05)	p=0,083 (p≥0,05)	p=0,055 (p≥0,05)	p=0,318 (p≥0,05)	p=0,097 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Kitas veiksnys, kurio svarbą respondentai turėjo įvertinti, buvo specialiosios saugumo priemonės (žr. 17 pav.). Respondentai šį veiksniį vertino skirtingai: 33 % teigė, kad tai jiems svarbu visada, 21,5 % — kartais, 20 % — dažniausiai. 15,5 % apklaustųjų teigė, kad šis veiksnys jiems būna svarbus tik kartais, o 10 % jis nebūna svarbus niekada. Hipotezę, kad respondentų atsakymai galėjo priklausyti nuo gyvenamosios vietos, galima atmesti (žr. 43 lentelę). Tačiau tokiems respondentų atsakymams įtakos turėjo kiti kriterijai: į tai dažniau dėmesį atkreipė moterys, jaunesni nei 40 metų žmonės, kitataučiai bei vidurinį išsilavinimą turintys respondentai.

43 lentelė. **Kriterijų reikšmė informacijos apie specialiasias atsargumo priemones svarbai**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,001 (p≤0,05)	p=0,029 (p≤0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,817 (p≥0,05)	p=0,002 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

17 paveiksle matyti, kad kitų vaistų naudojimo veiksnys respondentų buvo įvertintas taip pat gan įvairiai: 34 % teigė, jog šis veiksnys jiems yra svarbus visada, 22 % tai dažniausiai būna svarbu, 19,5 % svarbu, bet tik kartais, 15,5 % retai kada svarbu ir likusieji 9 % nebūna svarbu niekada. Statistinė analizė parodė, kad nei respondentų lytis, nei jų amžius, nei gyvenamoji vieta, nei turimas išsilavinimas įtakos tikriausiai neturėjo (žr. 44 lentelę). Tačiau pagal reikšmingumo lygį (p) galima spręsti, jog įtakos atsakymams galėjo turėti respondentų tautybė: svarbesnis šis veiksnys buvo kitataučiams.

44 lentelė. **Kriterijų reikšmė informacijos apie kitų vaistų vartojimą svarbai**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,075 (p≥0,05)	p=0,183 (p≥0,05)	p=0,002 (p≤0,05)	p=0,068 (p≥0,05)	p=0,058 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Dar vienas veiksnys — nėštumas ir žindymo laikotarpis — respondentams neatrodo itin svarbus: 57,5 % apklaustųjų teigė, kad šis veiksnys jiems nebūna svarbus niekada, 13,5 % būna svarbus retai, 5 % kartais. 19,5 % respondentų nurodė, kad informacija apie vaisto vartojimą nėštumo ir žindymo laikotarpiu jiems atrodo svarbi visada ir likusieji 4,5 % respondentų teigė, kad dažniausiai tai jiems yra svarbu. Statistinės analizės rezultatai parodė, kad nei vienas iš tirtų veiksnių neturėjo įtakos tyrimo rezultatams (žr. 45 lentelę).

45 lentelė. **Kriterijų reikšmė informacijos apie vaistų vartojimą neštumo ir žindymo laikotarpiu svarbai**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,414 (p≥0,05)	p=0,089 (p≥0,05)	p=0,473 (p≥0,05)	p=0,134 (p≥0,05)	p=0,794 (p≥0,05)

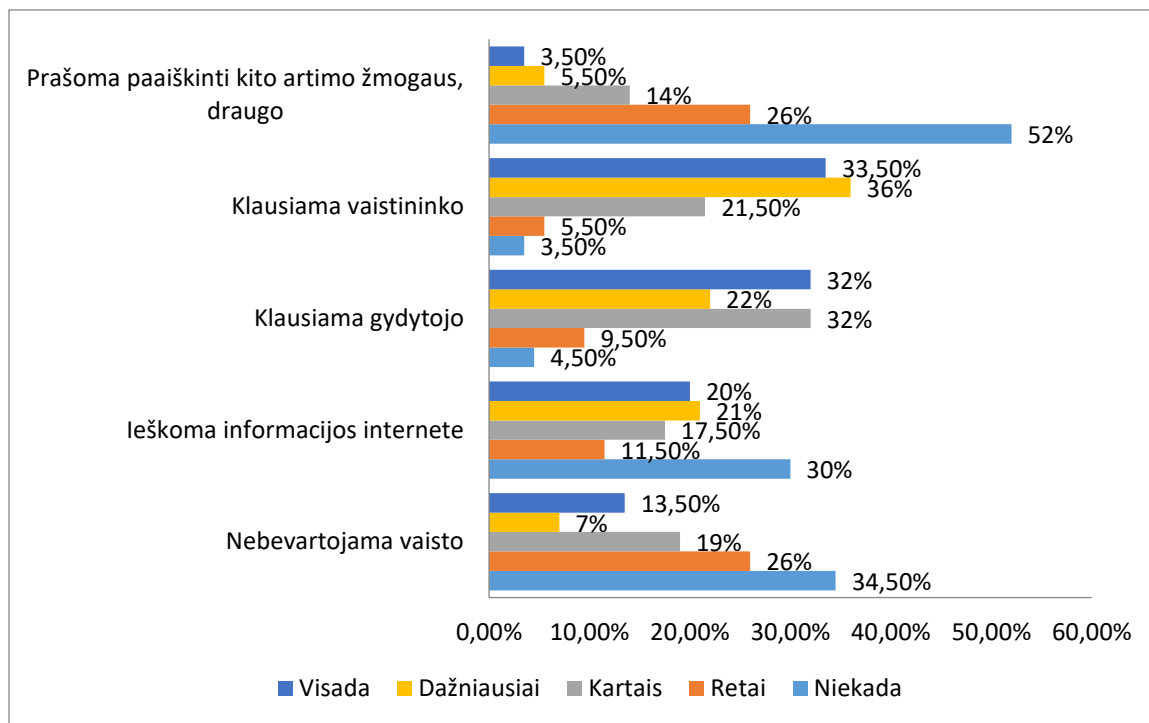
Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Dėl vairavimo ir mechanizmų valdymo (žr. 17 pav.) respondentų nuomonės išsiskyrė: 30,5 % teigė, kad tai jiems niekada nesvarbu, o 30 % teigė visiškai priešingai — tai jiems visada svarbu. 15 % pažymėjo, kad šis veiksnys jiems dažniausiai svarbus, 13 % teigė, kad tai jiems svarbu būna retai, ir likusiems 11,5 % — tai svarbu tik kartais. Tokiems atsakymo rezultatams įtakos galėjo turėti respondentų amžius, tautybė bei jų išsilavinimas (žr. 46 lentelę). Buvo išsiaiškinta, kad tai yra svarbiau jaunesniems nei 40 metų respondentams, lietuviams bei aukštąjį išsilavinimą turintiems respondentams. Kiti kriterijai svarbūs nebuvo.

46 lentelė. **Kriterijų reikšmė informacijos apie vairavimą ir kitų mechanizmų valdymą svarbai**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,960 (p≥0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,010 (p≤0,05)	p=0,650 (p≥0,05)	p=0,042 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

18 pav. **Respondentų pasiskirstymas pagal veiksmus, kurių imasi nusprendę, kad vaistas jiems netinka ar nesupratę pakuotės lapelyje pateiktos informacijos**

18 paveiksle galima matyti, kokių veiksmų dažniausiai imasi respondentai nusprendę, kad vaistas jiems netinka ar nesupratę pakuotės lapelyje pateiktos informacijos. Pirmiausia paveiksle galima matyti, ar kilus tokiai situacijai respondentai prašo paaiškinti ją artimo žmogaus ar draugo. Daugiau nei pusė respondentų (52 %) nurodė, jog taip nesielia niekada, 26 % respondentų teigė, jog taip elgiasi retai, 14 % — kartais ir tik nedidelė dalis respondentų kilus tokiai situacijai kreipiasi pagalbos į draugą arba artimą žmogų: prašo paaiškinti, patarti. 5,5 % apklaustųjų nurodė, kad taip elgiasi dažniausiai ir 3,5 % — visada. Statistinės analizės metu paaiškėjo, kad tokiems respondentų atsakymams reikšmės galėjo turėti respondentų amžius, tautybė bei jų išsilavinimas (žr. 47 lentelę). Paaiškėjo, kad vyresni nei 40 metų respondentai, kitataučiai bei vidurinį išsilavinimą turintys respondentai artimojo ar draugo pagalbos prašo dažniau. Analizė parodė, kad įtakos respondentų atsakymams tikriausiai neturėjo nei jų lytis, nei gyvenamoji vieta.

47 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų pagalbos paieškai pas draugus bei artimuosius**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,312 (p≥0,05)	p=0,010 (p≤0,05)	p=0,011 (p≤0,05)	p=0,084 (p≥0,05)	p=0,003 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

18 paveiksle taip pat matyti, kad daugiau respondentų yra linkusių kreiptis į vaistininką: 36 % teigė, kad į vaistininką jie kreipiasi dažniausiai, o 33,5 % — visada. 21,5 % apklaustųjų teigia, jog į vaistininką tokioje situacijose jie kreipiasi kartais, 5,5 % — retai ir 3,5 % — niekada. Pagal reikšmingumo lygmenį (p) galima matyti, kad tokiems respondentų atsakymams įtakos galėjo turėti jų tautybė bei išsilavinimas (žr. 48 lentelę). Pastebėta, kad į vaistininką tokiomis situacijomis dažniau yra linkę kreiptis lietuviai bei vidurinį išsilavinimą turintys respondentai. Kiti veiksniai tyrimo rezultatams reikšmės tikriausiai neturėjo.

48 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų pagalbos paieškai pas vaistininką**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,306 (p≥0,05)	p=0,777 (p≥0,05)	p=0,022 (p≤0,05)	p=0,384 (p≥0,05)	p=0,022 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Taip pat 18 paveiksle galima matyti, kad nemažai respondentų yra linkę kreiptis į gydytoją: 32 % respondentų teigė, jog jie taip daro visada, 32 % — kartais, 22 % — dažniausiai. 9,5 %

respondentų — retai ir likusieji 4,5 % nesikreipia niekada. Statistinės analizės rezultatai parodė, kad pagal lyties, tautybės bei išsilavinimo kriterijai galėjo būti reikšmingi tokiems apklausos rezultatams (žr. 49 lentelę). Paaiškėjo, kad moterys gydytojo patarimo klausia dažniau nei vyrai, taip pat dažniau pas gydytoją šiuo klausimu konsultuojasi kitataučiai bei aukštąjį išsilavinimą turintys pacientai. Atsižvelgiant į analizės rezultatus galima teigti, kad jiems reikšmės respondentų amžius bei gyvenamoji vieta neturėjo.

49 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų pagalbos paieškai pas gydytoją**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,038 (p≤0,05)	p=0,534 (p≥0,05)	p=0,000 (p≤0,05)	p=0,067 (p≥0,05)	p=0,001 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

18 paveiksle taip pat galima matyti, ar respondentai yra linkę informacijos ieškoti internete. Dauguma respondentų (30 %) teigė, jog neieško niekada, tačiau nemaža dalis nurodė priešingai: 21 % dažniausiai ieško, 20 % visada ieško. 17,5 % respondentų teigė, kad informacijos internete jie ieško tik kartais ir likusieji 11,5 % nurodė, jog tai jie daro retai. 50 lentelėje galima matyti, kad visi penki kriterijai galėjo turėti reikšmės tokiems respondentų atsakymams. Tyrime dalyvavusios moterys, jaunesni nei 40 metų respondentai, lietuviai, kaimo gyventojai bei aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai internete informacijos ieško dažniau.

50 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų pagalbos paieškai internete**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,001 (p≤0,05)	p=0,003 (p≤0,05)	p=0,009 (p≤0,05)	p=0,007 (p≤0,05)	p=0,000 (p≤0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

Paskutiniam veiksmui, kuris buvo pateiktas respondentams, nesupratus pakuotės lapelyje pateiktos informacijos arba nusprendus, jog vaistas netinkamas, vaisto nusprendžiama nebevartoti, dauguma respondentų nepritarė: 34,5 % teigė, jog taip nesielgia niekada, 26 % nurodė, jog taip elgiasi retai, 19 % — kartais. Tik nedidelė dalis teigė, kad nusprendžia vaisto nebevartoti: 13,5 % taip elgiasi visada ir likusieji 7 % dažniausiai. Statistinė analizė atskleidė, kad respondentų lytis bei tautybė galėjo turėti įtakos tyrimo rezultatams (žr. 51 lentelę). Paaiškėjo, kad supratę, jog vaistas

jiems netinka arba nesupratę lapelyje esančios informacijos, vaisto nebevertoti dažniau nusprendžia lietuviai bei moteriškos lyties atstovės. Kiti kriterijai tyrimo rezultatams įtakos neturėjo.

51 lentelė. **Kriterijų reikšmė respondentų apsisprendimui vaisto daugiau nebevertoti**

Kriterijai	Lytis	Amžius	Tautybė	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas
Reikšmingumo lygmuo	p=0,020 (p≤0,05)	p=0,275 (p≥0,05)	p=0,049 (p≤0,05)	p=0,552 (p≥0,05)	p=0,715 (p≥0,05)

Šaltinis: SPSS programa atliktas *Pearson Chi-Square* testas

3.2. Tyrimo rezultatų apibendrinimas

Apibendrinant visus tyrimo rezultatus pirmiausia galima pastebėti, kad tyrime dalyvavo labai plataus amžiaus spektro dalyviai: jauniausių respondentų amžius nesiekė nė 20 metų, vyriausių — daugiau nei 70 metų. Daugiausiai tyrime dalyvavo žmonių nuo 50 iki 70 metų (ir dar vyresnių), mažiausiai — respondentų, kuriems yra iki 20 metų. Apklausoje dalyvavo tiek moterys, tiek vyrai, moterų atsakymų buvo kiek daugiau. Taip pat tyrimo pradžioje atsiskleidė, kad respondentai buvo įvairių tautybių: lietuviai, lenkai, rusai ir kt., derėtų pastebėti, kad daugumą apklaustųjų sudarė kitataučiai. Taip pat paaiškėjo, kad maždaug pusė respondentų gyvena mieste, kita pusė — miestelyje arba kaime. Be to, atsiskleidė, kad respondentų išsilavinimas taip pat gan įvairus, bet dominuoja aukštąjį išsilavinimą turintys gyventojai. Dar buvo išsiaiškinta, kad dirbančių apklausos dalyvių buvo kiek daugiau nei pusė, o daugiausiai nedirbančių apklausos dalyvių buvo pensinio amžiaus žmonės. Taigi, galima teigti, kad vykdytas tyrimas visapusiškai atskleidė skirtingus demografinius bei socialinius duomenis turinčių žmonių požiūrį į vaistų pakuotės lapeliuose esančią informaciją bei leido objektyviai įvertinti veiksnius, turinčius įtakos pakuotės lapelių skaitymui.

Pirmiausiai tyrimo metu paaiškėjo, jog respondentai naudojami įvairiais informacijos šaltiniais apie vaistus, tačiau dažniausiai gydytojo arba vaistininko patarimais, informaciniu pakuotės lapeliu bei internetu. Tokie tyrimo rezultatai galėjo priklausyti nuo tam tikrų kriterijų, ypač interneto naudojimas, kadangi internetu dažniau naudojasi moterys, jaunesni nei 40 metų pacientai, lietuviai bei aukštąjį išsilavinimą įgiję respondentai. Taip pat įtakos turėjo gyvenamoji vieta, kadangi vaistininko patarimais dažniau naudojasi miesto gyventojai.

Taip pat išryškėjo itin svarbus dalykas — daugiau nei pusė respondentų nurodė, jog vaistus jie vartoja kasdien. Tai reiškia, kad jie nuolat lankosi vaistinėse ir perka vaistus, taigi jų nuomonė

itin reikšminga, kadangi tokie respondentai yra pastovūs vaistų pirkėjai, turintys galimybę skaityti vaisto pakuotės lapeliuose esančią informaciją. Šio atsakymo rezultatams įtakos galėjo turėti respondentų amžius, tautybė bei jų išsilavinimas (jaunesni nei 40 metų respondentai, aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai bei lietuvių tautybės respondentai vaistus yra linkę vartoti rečiau). Be to, buvo išsiaiškinta, kad dažniausiai respondentai vaistus vartoja arba perka ne savo nuožiūra, o paskyrus gydytojui. Galima teigti, kad šiems rezultatams įtakos turėjo respondentų amžius ir tautybė (savo nuožiūra vaistus vartoti dažniau vyresni nei 40 metų respondentai ir kitataučiai).

Tyrimo metu buvo išsiaiškinta, kad daugiausiai respondentų perka vaistus nuo peršalimo bei širdies ir kraujagyslių sistemą ir virškinimo sistemą veikiančius vaistus. Statistinė analizė parodė, jog tokiems tyrimo rezultatams įtakos galėjo turėti daugelis tirtų kriterijų, ypač širdies ir kraujagyslių sistemą veikiančių vaistų vartojimo periodiškumui: šiai grupei priklausančius vaistus dažniau rinkosi vyrai, vyresni nei 40 metų respondentai, kitataučiai, vidurinį išsilavinimą turintys respondentai bei mieste gyvenantys respondentai. Vaistus, skirtus peršalimo ligoms gydyti dažniau rinkosi lietuviai, jaunesni nei 40 metų amžiaus respondentai, taip pat moteriškos lyties atstovės bei respondentai, kurių išsilavinimas yra aukštas.

Nors kai kurioms vaistų grupėms priskiriami vaistai dažniausiai yra gan stipraus poveikio, respondentai yra ne visada įsitikinę, jog vaistus vartoja tinkamai, derėtų pabrėžti, kad yra ir tokių gyventojų, kurie vartodami vaistus būna visiškai neįsitikinę, ar tinkamai juos vartoja. Ir respondentų lytis (vyrai būna dažniau neįsitikinę), ir jų tautybė (kitataučiai būna dažniau neįsitikinę), ir amžius (dažniau neįsitikinę būna vyresni nei 40 metų respondentai, ir išsilavinimas (vidurinį išsilavinimą turintys respondentai) galėjo būti reikšmingi tokiems tyrimo rezultatams.

Toliau tyrimo metu paaiškėjo, kad daugumai respondentų yra reikalingas vaisto pakuotės lapelis. Nors taip nurodė beveik 90 % apklaustųjų, visgi perkant ne visą vaistų pakuotę dauguma respondentų pakuotės lapelio neprašo. Tačiau derėtų pabrėžti, kad turėdami vaisto pakuotės lapelį dauguma respondentų jį skaito visada. Nei respondentų lytis, nei jų amžius, nei tautybė nei gyvenamoji, nei turimas išsilavinimas įtakos vaisto pakuotės poreikiui tikriausiai neturi. Čia pat išryškėjo viena problema dėl pakuotės lapelyje esančios informacijos aiškumo: kad informacija visada aiški, teigė mažiau nei pusė apklaustųjų, pusė nurodė, kad ji aiški ne visada, buvo ir teigiančiųjų, jog ji neaiški niekada. Tačiau galima daryti prielaidą, jog tai priklausė nuo respondentų tautybės ir jų amžiaus, kadangi kitataučiai dažniau nei lietuviai teigė, kad pakuotės lapelyje esanti informacija jiems nėra aiški, taip pat taip dažniau teigė vyresni nei 40 metų respondentai.

Tyrimo eigoje išryškėjo dvi pagrindinės problemos, kylančios dėl pakuotės lapelyje esančios informacijos: pakuotės lapelyje yra per daug informacijos ir informacija parašyta per mažomis raidėmis. Nusiskundimams dėl šių veiksnių įtakos turėjo respondentų lytis, amžius bei tautybė: jog informacijos yra per daug, dažniau mano vyrai, vyresni nei 40 metų respondenta bei miesto gyventojai, kad informacija pateikiama per mažomis raidėmis, dažniau mano kitataučiai bei vyresni nei 40 metų respondentai.

Tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad daugiau nei pusė apklaustųjų dažniausiai skaito ne visą pakuotės lapelyje pateikiamą informaciją. Buvo išsiaiškinta, kad dažniausiai respondentai skaito apie vaisto paskirtį (kas jis yra ir kam vartojamas) bei vartojimo ypatumus (kaip reikia vartoti vaistą ir ką reikia žinoti prieš vartojant). Rečiausiai respondentai skaito informaciją apie vaisto laikymo sąlygas. Paaiškėjo, kad vyrai, aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai dažniau skaito, kas žinotina prieš vartojant vaistą, miesto gyventojai bei aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai dažniau domisi, kas yra vaistas ir kam jis naudojamas bei kaip teisingai reikėtų vartoti vaistą.

Be to, tyrimo metu buvo nustatyta, kad svarbiausia pakuotės lapelyje esanti informacija respondentams yra ta, kurioje nurodyta, kada negalima vartoti vaisto, o mažiausiai svarbi daugumai respondentų atrodo informacija apie vaisto vartojimą nėštumo ir žindymo laikotarpiu. Statistinė analizė parodė, jog nei vienu, nei kitu atveju reikšmės neturėjo nei respondentų lytis, nei jų amžius, nei tautybė, nei gyvenamoji vieta, nei išsilavinimas.

Galiausiai tyrimo metu paaiškėjo, kad dažniausiai respondentai nusprendę, kad vaistas jiems netinka arba nesupratę pakuotės lapelyje pateiktos informacijos kreipiasi į gydytoją ar vaistininką, o mažiausiai respondentų kreipiasi patarimo į artimą žmogų ar draugą bei nusprendžia vaisto nebevartoti. Analizės metu buvo pastebėta, kad tokiems atsakymo rezultatams įtakos galėjo turėti respondentų lytis (kadangi moterys dažniau nurodė, jog tokią situaciją kreipiasi į gydytoją), amžius (kadangi vyresni nei 40 metų respondentai dažniau kreipiasi į artimą žmogų ar draugą), tautybė (kadangi dažniausiai į draugą pagalbos kreipiasi kitataučiai, tuo tarpu vaistininko pagalbos kitataučiai ieško rečiau), išsilavinimas (aukštąjį išsilavinimą turintys pacientai dažniau konsultuojasi su gydytoju ar vaistininku, o vidurinį išsilavinimą turintys dažniau ieško draugo pagalbos). Apskritai galima daryti prielaidą, kad atsakymai į šį klausimą buvo labiausiai priklausomi nuo pasirinktų analizuoti veiksnių, kadangi analizės metu paaiškėjo, jog beveik kiekvienas jų vidurkis reikšmingai skyrėsi nuo bendrų tyrimo rezultatų.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

Išanalizavus vaistų pakuotės lapelių teorinius aspektus bei atlikto tyrimo rezultatus galima daryti tokias baigiamojo darbo išvadas:

1. Paaiškėjo, kad iki šiol pasaulyje jau yra atlikta daug tyrimų, kurių tikslas — išsiaiškinti pakuotės lapelio naudą bei efektyvumą. Jų metu nustatyta, kad neretai respondentai susiduria su sunkumais, tokiais kaip: netiksliai išversta informacija, prastai suvokiamas tekstas (pvz.: dėl blogo raštingumo), dėl tam tikrų kriterijų (pvz.: amžiaus, lyties) skirtingai suvokiama informacija, ne visada skaitoma svarbi informacija ir t.t.; Be to, išsiaiškinta, kad pakuotės lapelio trūkumus galima sužinoti vartotojo testo pagalba ir vėliau juos ištaisyti.
2. Ištyrus kiek vartotojų skaito pakuotės lapelį ir išsiaiškinus jų skaitymo ypatumus, paaiškėjo, kad daugumai respondentų vaisto pakuotės lapelis yra reikalingas, tačiau pirkdami ne visą vaistų pakuotę jie dažniausiai pakuotės lapelio neprašo. Taip pat buvo pastebėta, kad daugelis vartotojų vaisto pakuotės lapelį skaito visada, tačiau dažniausiai skaito ne visą, o tik dalį informacijos.
3. Atliktas tyrimas atskleidė, kokia informacija, esanti vaisto pakuotės lapelyje, yra svarbi vartotojams: dažniausiai pakuotės lapelyje respondentai skaito apie vaisto paskirtį (kas jis yra ir kam vartojamas) bei vartojimo ypatumus (kaip reikia vartoti vaistą ir ką reikia žinoti prieš vartojant), o rečiausiai yra skaitoma informacija apie vaisto laikymo sąlygas.
4. Išanalizavus tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad gydytojas, vaistininkas ir vaistų pakuotės lapelis yra patys svarbiausi informacijos apie vaistus šaltiniai, taigi, respondentų nuomone, pakuotės lapelis yra itin svarbus ir reikalingas. Išryškėjo, kad aktualiausia informacija jame respondentams yra apie tai, kada negalima vartoti vaisto.
5. Tyrimo metu buvo išsiaiškintos dvi problemos: respondentai labai dažnai nėra įsitikinę, ar vaistą jie vartoja tinkamai, bei labai dažnai respondentai nesupranta pakuotės lapeliuose esančios informacijos. Vartotojai dažniausiai įžvelgia tokius lapeliuose pateikiamos informacijos trūkumus: juose yra per daug informacijos ir informacija parašyta per mažomis raidėmis.
6. Respondentų vaistų pakuotės lapelių skaitymo ypatumai priklauso nuo daugelio veiksnių, tyrimas parodė, kad labai dažnai tam įtaką daro respondentų lytis, amžius, tautybė, gyvenamoji vieta bei išsilavinimas.

Atlikus tyrimą ir išanalizavus jo rezultatus išryškėjo nemažai pakuotės lapelių trūkumų, atsižvelgiant į juos pateikiami siūlymai, kad pakuotės lapeliai būtų kuo naudingesni respondentams.

1. Kadangi respondentai labai dažnai būna neįsitikinę, kad vaistą vartoja tinkamai arba nesupranta lapelyje esančios informacijos, tyrimas parodė, kad svarbiausi informacijos apie vaistus šaltiniai pacientams yra gydytojas arba vaistininkas, šias problemas galėtų padėti spręsti būtent jie. Gydytojams ir farmacijos specialistams derėtų pabrėžti, kad vaisto pakuotės lapeliuose esanti informacija yra labai svarbi, kad ji gali priminti tai, ką apie vaistus kalbėjo gydytojas, ir papildyti jau turimą informaciją naujomis žiniomis, todėl derėtų pabrėžti, kad respondentams yra būtina skaityti lapelius prieš vartojant vaistus.
2. Respondentai labai dažnai mano, jog pakuotės lapeliuose yra per daug informacijos arba ji pateikta per mažomis raidėmis. Tai iš dalies galėtų būti sprendžiama gydytojo ar vaistininko (pvz.: pabrėžiant ar lapelyje pažymint, kas yra svarbiausia) arba problema galėtų būti sprendžiama dar vartotojo testų metu (jiems derėtų skirti labai daug dėmesio, kadangi vaistus teisingai vartoti yra itin svarbu, o tai, kaip vartotojams bus pateikiama informacija bei kaip jie ją suvoks ir lems, ar vaistas bus vartojamas teisingai).
3. Kiekvienas respondentas yra individualus, todėl atsižvelgiant į jo lytį, amžių, tautybę, gyvenamąją vietą, išsilavinimą ir kitus veiksnius galima prognozuoti, kokios problemos jam gali kilti skaitant pakuotės lapelį ir kokia informacija jam turėtų būti aktualiausia (pvz.: vyresnio amžiaus žmonės gali prasčiau suvokti tekstą, tėvai gali nesuprasti, kaip reikia teisingai dozuoti vaistus vaikams ir t.t.), norint užkirsti kelią galimoms problemoms derėtų pabrėžti aktualiausią informaciją žodžiu arba pakuotės lapelyje nurodyti (gal net pabraukti), į ką respondentas būtinai turėtų atkreipti dėmesį.
4. Kadangi daugelis vartotojų teigia, kad pakuotės lapelis jiems yra reikalingas, tačiau visgi jo nepaprašo, kai perka ne visą vaisto pakuotę, apie lapelį jiems galėtų priminti vaistininkas, pasiteiraudamas, ar reikia jį pridėti. Neretai respondentai tiesiog pamiršta paprašyti lapelio, todėl pasiteiravus, ar jis klientui reikalingas, padidėtų pakuotės lapelio skaitomumas tarp respondentų.
5. Itin svarbu nuolat atlikti respondentų apklausas ir išsiaiškinti dažniausiai kylančias problemas, nes būtent vartotojų nuomonė geriausiai atskleidžia, į ką labiausiai reikėtų atkreipti dėmesį ir ką derėtų tobulinti vaisto pakuotės lapeliuose esančioje informacijoje bei gerinant gydytojų, vaistininkų ir respondentų bendravimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Lietuvos Respublikos Farmacijos įstatymas. 2006 m., birželio 22 d., Nr.X-709, Vilnius.
2. Lietuvos respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 2, 7 ir 35 straipsnių pakeitimo įstatymas. 2015 m., kovo 12 d. Nr. XII-1538, Vilnius.
3. Lietuvos Respubliko sveikatos apsaugos ministro 2007 m. birželio 15 d. įsakymas Nr. V-494 „Dėl geros vaistinių praktikos nuostatų patvirtinimo“, Vilnius.
4. Taylor K. Paternalism, participation and partnership - the evolution of patient centeredness in the consultation. *Patient Educ Couns.* 2009 Feb;74(2):150-5; Coulter A, Entwistle V, Gilbert D. Sharing decisions with patients: is the information good enough? *British Medical Journal* 1999; 318:318-322.
5. Shepperd S, Charnock D, Gann B. Helping patients Access high quality health information. *British Medical Journal* 1999; 319: 764-6.
6. PGEU GPUE. Patient safety: maximizing Patient Safety in Europe through the safe use of medicines. Brussels, 2007.
7. Diggle GE. Thalidomide: 40 years on. *Int J Clin Pract* 2001; 55:627-31.
8. Thalidomine. The Canadian tragedy. [elektroninis išteklius] [žiūrėta 2017 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.thalidomide.ca/the-canadian-tragedy/>.
9. Gosselinckx F. The Belgian patient package insert. In: Bogaert M, Vander Stichele R, Kaufman J-M, Lefebvre R, editors. Patient package insert as a source of drug information. *Excerpta Medica*; 1989. p. 49-52.
10. Sauer F. EEC regulatory initiatives on drug information. In: Bogaert M, Vander Stichele R, Kaufman J-M, Lefebvre R, editors. Patient package insert as a source of drug information. *Excerpta Medica*; 1989. p. 41-47.
11. Vander Stichele R. H. Impact of written drug information in patient package inserts: Acceptance and impact on benefit/risk perception. (Thesis submitted as partial fulfilment of the requirements for the Degree of Doctor in Medical Sciences); 2004.
12. Kahlstorff JK. Liability issues: an industry viewpoint. In: Bogaert M, Vander Stichele R, Kaufman J M, Lefebvre R, editors. Patient package insert as a source of drug information. Amsterdam: *Excerpta Medica*; 1989. p. 89-93..1990.

13. Rashid A. Do patients cash prescriptions? *British Medical Journal* 1982; 284:24-26.
14. Gustafsson J, Källemark S, Nilsson G, Nilsson JLG. Patient information leaflets – patients,, comprehension of information about interactions and contraindications. *Pharmacy World and Science* 2005; 27: 35-40.
15. Bernardini C, Ambrogi V, Perioli LC, et al. Comprehensibility of the package leaflets of all medicinal products for human use: a questionnaire survey about the use of symbols and pictograms. *Pharmacological Research* 2000; 41: 679-6.
16. Morris LA. The FDA's approach to patient package inserts: the four phases of PPI's. In: Bogaert M, Vander Stichele R, Kaufman J M, Lefebvre R, editors. *Patient package insert as a source of drug information*. Amsterdam: Excerpta Medica; 1989. p. 59-66.
17. Nightingale SL, McGinnis TJ. The role of the US Food and Drug Administration's initiative in cost-effective drug therapy. *Pharmacoeconomics* 1997; 11: 119-125.
18. Council Directive 92/27/EEC of 31 March 1992 on the labelling of medicinal products for human use and on package leaflets. *Official Journal* 1992; (30 April 1992, No L113).
19. Morris LA, Tabak ER, Gondek K. Counseling patients about prescribed medication: 12-year trends. *Medical Care* 1997; 35: 996-1007.
20. Coulter A. Evidence based patient information *BMJ* 1998; 317: 225-6.
21. European Commission, Directorate-General III. A guideline on the readability of the label and package leaflet of medicinal products for human use. Brussels: European Commission; 1998.
22. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. liepos 10 d. įsakymas Nr. V-596 „Dėl vaistinių preparatų rinkodaros teisės suteikimo taisyklių, supaprastintos homeopatinių vaistinių preparatų registravimo procedūros aprašo, supaprastintos tradicinių augalinių vaistinių preparatų registravimo procedūros aprašo, vaistinių preparatų rinkodaros teisės suteikimo taikant savitarpio pripažinimo ir decentralizuotą procedūras aprašo, vaistinių preparatų analitinių, farmakotoksikologinių ir klinikinių tyrimų standartų ir protokolų, vaistinių preparatų pakuotės ženklavimo ir pakuotės lapelio reikalavimų aprašo, pagalbinių medžiagų, kurios turi būti nurodomos ant vaistinio preparato pakuotės ir pakuotės lapelyje, sąrašo, vaistinio preparato rinkodaros teisės perleidimo kitam asmeniui tvarkos aprašo patvirtinimo“, Vilnius, Valstybės žinios. 2007, Nr. 78-3176.
23. Morris LA, Groft S. Patient package inserts: a research perspective. In: Melmon K, ed. *Drug therapeutics: concepts for clinicians*. New York: Elsevier, 1982.

24. Visser AP. Effects on an information booklet on the well-being of hospital patients. *Patient Education and Counseling* 1980; 2: 51-64.
25. Ley P. Satisfaction compliance and communication. *British Journal of Clinical Psychology* 1982; 21: 241-2
26. Mottram DR, Reed C. Comparative evaluation of patient information leaflets by pharmacists, doctors and the general public. *J Clin Pharm Ther* 1997; 22: 127-34.
27. Dunkelmann H. Patients knowledge of their condition and treatment, how it might be improved. *British Medical Journal* 1979; 2: 311-314.
28. Bishop P, Kirwan J, Windsor K. The ARC Patient Literature Evaluation Project. Chesterfield, UK; The Arthritis and Rheumatish Council 1996.
29. Wandless I, Davie JW. Can drug compliance in the elderly be improved? *British Medical Journal* 1977; 1: 359-361.
30. Newcomer DR, Anderson RW. Effectiveness of a combined drug and patient teaching program. *Drug. Intel. And Clin. Pharm.* 1974; 8: 374-381.
31. Dixon-Woods M. Writing wrongs? An analysis of published discourses about the use of patient information leaflets. *Social Science and Medicine* 2001; 52: 1417-1432.
32. Jones R, Seager J. The ideal Nonsteroidal Anti-inflammatory Drug Patient Information Leaflet. *The American Journal Of Medicine* 2001; 110: 38-41.
33. Gauld VA. Compliance and recall. *Journal of the Royal College of General Practitioners* 1981; 31: 553-556.
34. Sleath B, Roter D, hewning B, Svarstad B. Asking questions about medication: analysis of physician-patient interactions and physician perceptions. *Med Care* 1999; 37: 1169-73.
35. Wilson M, Robinson EJ, Blenkinsopp A, Panton RS. Consumers' recall of information given in community pharmacies. *Int J Pharm Pract* 1992; 1: 152-9.
36. Griffin JP, Griffin JR. Informing the patient. *Journal of the Royal College of Physicians* 1996; 30: 107-111.
37. Tefki C. Readability formulas: An overview. *Journal of Documentation* 1987; 43: 261-273.
38. Kenny T. Wilson RG, Purves IN A PIL for every ill? Patient information leaflets: a review of past present and future use. *Family Practice* 1998; 15: 471-479.

39. Shrank WH, Avorn J. Educating Patients About Their Medications: The Potential And Limitations Of Written Drug Information. *Health Affairs* 2007; 3: 731-740.
40. Gibbs S, Waters WE, George CF. Communicating information to patients about medicine. *Journal of The Royal Society of Medicine* 1990; 83: 292-297;
41. EFPIA General Recommendations for Readability User Testing of Package Leaflets for Medicinal Products for Human Use Submitted or Approved under the European Centralised Procedure. [elektroninis išteklius]. Final document, revised version, March, 2003. [žiūrėta 2017 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: http://www.zdrave.net/DOCUMENT/INSTITUTE/elibrary/EFPIA//12_Kniga/RecommendationPLtest.pdf.
42. European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations. [elektroninis išteklius]. [žiūrėta 2017 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.efpia.org/Content/Default.asp?PageID=263&DocID=2333>.
43. The Pharmaceutical Journal. A Royal Pharmaceutical Society Publication. [elektroninis išteklius]. [žiūrėta 2016 m. gruodžio mėn. 12 d.]. Prieiga per internetą: http://www.pjonline.com/editorial/20050702/news/news_pils.html.
44. Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba. [elektroninis išteklius]. [žiūrėta 2017 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vvkt.lt/Veikla>.
45. Williams CM. Using medications appropriately in older adults. *American Academy of Family Physicians* 2002;66:1917–24.
46. Ziegler D K, Mosier MC, Buenaver M, Okuyemi K. How much information about adverse effects of medication do patients want from physicians? *Arch Intern Med* 2001; 161: 706-13.
47. Vaistų reglamentavimo Europos bendrijoje taisyklės (9 tomas).
48. Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba. Farmakologinis budrumas. [elektroninis išteklius]. [žiūrėta 2017 m. vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vvkt.lt/Farmakologinisbudrumas>.
49. Eudra Vigilance [elektroninis išteklius]. [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://eudravigilance.ema.europa.eu/Decommissioned/Decommissioned.html>.
50. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: vadovėlis, Kaunas: Judex, 2002.

51. Bilevičienė T., Jonušauskas S. Statistinių metodų taikymas rinkos tyrimuose [elektroninis išteklius]. Vilnius: MRU, 2011. [žiūrėta 2017 m. vasario 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://ebooks.mruni.eu/pdfreader/statistini-metod-taikymas-rinkos-tyrimuose25179>.

PRIEDAI

Anketa apie vaisto pakuotės lapelį

Gerbiamas respondente, esu Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Farmacijos magistrantė.

Vykdu apklaušą, kurios tikslas yra išsiaiškinti apsilankiusių vaistinėje nuomonę apie informacinius vaistų pakuotės lapelius: jų supratimą ir įtaką vaistų vartojimui. Apklausa yra anoniminė. Visi apklausos rezultatai bus naudojami tik apibendrintai gyventojų nuomonės analizei. Maloniai prašome Jūsų užpildyti šią anketą. Pildydami anketą, pažymėkite Jums tinkamo atsakymo variantą. Į daugumą klausimų Jūs galite pasirinkti po vieną atsakymo variantą, jei galima išrinkti daugiau atsakymų, jų skaičius bus nurodomas instrukcijoje, pateiktoje prie klausimo. Iš anksto dėkoju už nuomonę.

1. Koks Jūsų amžius?

- Iki 20 m
- 21- 30 m
- 31- 40 m
- 41- 50 m
- 51- 60 m
- 61- 70 m
- Daugiau nei 70 m

2. Jūsų lytis?

- Vyras
- Moteris

3. Jūsų tautybė?

- Lietuvis
- Rusas
- Lenkas
- Kita

4. Kur gyvenate?

- Mieste
- Miestelyje
- Kaime

5. Jūsų išsilavinimas?

- Nebaigtas vidurinis
- Vidurinis
- Aukštasis
- Aukštasis universitetinis

6. Kuo užsiimate šiuo metu?

- Dirbate
- Nedirbate

(Jei nedirbate)

- Studijuojate
- Motinystės – tėvystės atostogose
- Pensininkas
- Neįgalus
- Bedarbis
- Kita

7. Kokiais informacijos šaltiniais apie vaistus naudojatės?

(galimi keli atsakymai)

- Gydytojas
- vaistininkas
- artimieji, draugai
- vaisto pakuotės lapelis
- internetas
- televizija
- radijas
- reklaminiai lankstinukai
- laikraščiai
- žurnalai
- kita

8. Kaip dažnai naudojate vaistus ?

- Kasdien (nuolat)
- Kartą per savaitę
- Kartą per mėnesį
- Kartą per 3 mėnesius
- Rečiau.....

9. Kada vartojate arba perkate vaistus?

- Paskyrus gydytojui
- Savo nuožiūra

10. Kokios grupės vaistus dažniausiai perkate?

(galimi keli atsakymai)

- Širdies ir kraujagyslių sistemą veikiantys vaistai
- Virškinimo sistemą veikiantys vaistai
- Kvėpavimo sistemą veikiantys vaistai
- Kraujodarą ir krešėjimą veikiantys vaistai
- Urogenitalinę sistemą veikiantys vaistai
- Endokrininę sistemą veikiantys vaistai
- Nervų sistemą ir psichiką veikiantys vaistai
- Vaistai akių ligoms gydyti
- Vaistai peršalimo ligoms gydyti
- Kita.....

11. Ar visada esate įsitikinusi (-ęs), kad vaistą vartojate tinkamai?

- Taip
- Ne visada
- Ne

12. Ar įsigyjant vaistą Jums reikalingas pakuotės lapelis?

- Taip
- Ne

13. Ar prašote pakuotės lapelio, jei perkate ne visa vaisto pakuotę?

- Taip
- Ne

14. Ar visada skaitote pakuotės lapelį?

Taip Ne

15. Ar pakuotės lapelyje suprantamai išdėstyta informacija?

Taip Ne visada Ne

16. Jūsų nusiskundimai dėl pakuotės lapelio?

Pažymėkite pagal dažnumą: 1 – niekada, 2 – retai, 3 – kartais, 4 – dažniausiai, 5 – visada

	1	2	3	4	5
Per daug informacijos	☐	☐	☐	☐	☐
Per mažai informacijos	☐	☐	☐	☐	☐
Nesuprantami terminai	☐	☐	☐	☐	☐
Per mažos raidės	☐	☐	☐	☐	☐
Informacija pateikiama lietuvių kalba ir kita jums nežinoma kalba	☐	☐	☐	☐	☐

17. Ar prašote paaiškinti jums nesuprantama kalba parašytą tekstą?

Taip Ne

18. Ar skaitote visą pakuotės lapelį?

Taip Ne

19. Kokios informacijos ieškote pakuotės lapelyje?

Pažymėkite pagal dažnumą: 1 – niekada, 2 – retai, 3 – kartais, 4 – dažniausiai, 5 – visada

	1	2	3	4	5
Kas yra šis vaistas ir kam vartojamas	☐	☐	☐	☐	☐
Kas žinotina prieš vartojant vaistą (kada negalima vartoti, specialios atsargumo priemonės ir kt.)	☐	☐	☐	☐	☐
Kaip vartoti vaistą	☐	☐	☐	☐	☐
Galimas šalutinis poveikis	☐	☐	☐	☐	☐
Kaip laikyti vaistą	☐	☐	☐	☐	☐

20. Jei skaitote (kas žinotina prieš vartojant vaistą), kas Jums svarbiausia?

Pažymėkite pagal dažnumą: 1 – niekada, 2 – retai, 3 – kartais, 4 – dažniausiai, 5 – visada

	1	2	3	4	5
Kada negalima vartoti vaisto	☐	☐	☐	☐	☐
Specialios atsargumo priemonės	☐	☐	☐	☐	☐
Kitų vaistų vartojimas	☐	☐	☐	☐	☐
Neštumas ir žindymo laikotarpis	☐	☐	☐	☐	☐
Vairavimas ir mechanizmų valdymas	☐	☐	☐	☐	☐

20. Ką darote, jei pagal pakuotės lapelyje pateiktą informaciją nusprendžiate, kad vaistas jums netinka, ar nesuprantate kas parašyta?

Pažymėkite pagal dažnumą: 1 – niekada, 2 – retai, 3 – kartais, 4 – dažniausiai, 5 – visada

	1	2	3	4	5
Prašote paaiškinti kito artimo žmogaus, kaimyno	☐	☐	☐	☐	☐
Klausiame vaistininko	☐	☐	☐	☐	☐
Klausiame gydytojo	☐	☐	☐	☐	☐
Ieškote internete	☐	☐	☐	☐	☐
Nebevartojate vaisto	☐	☐	☐	☐	☐

Ačiū